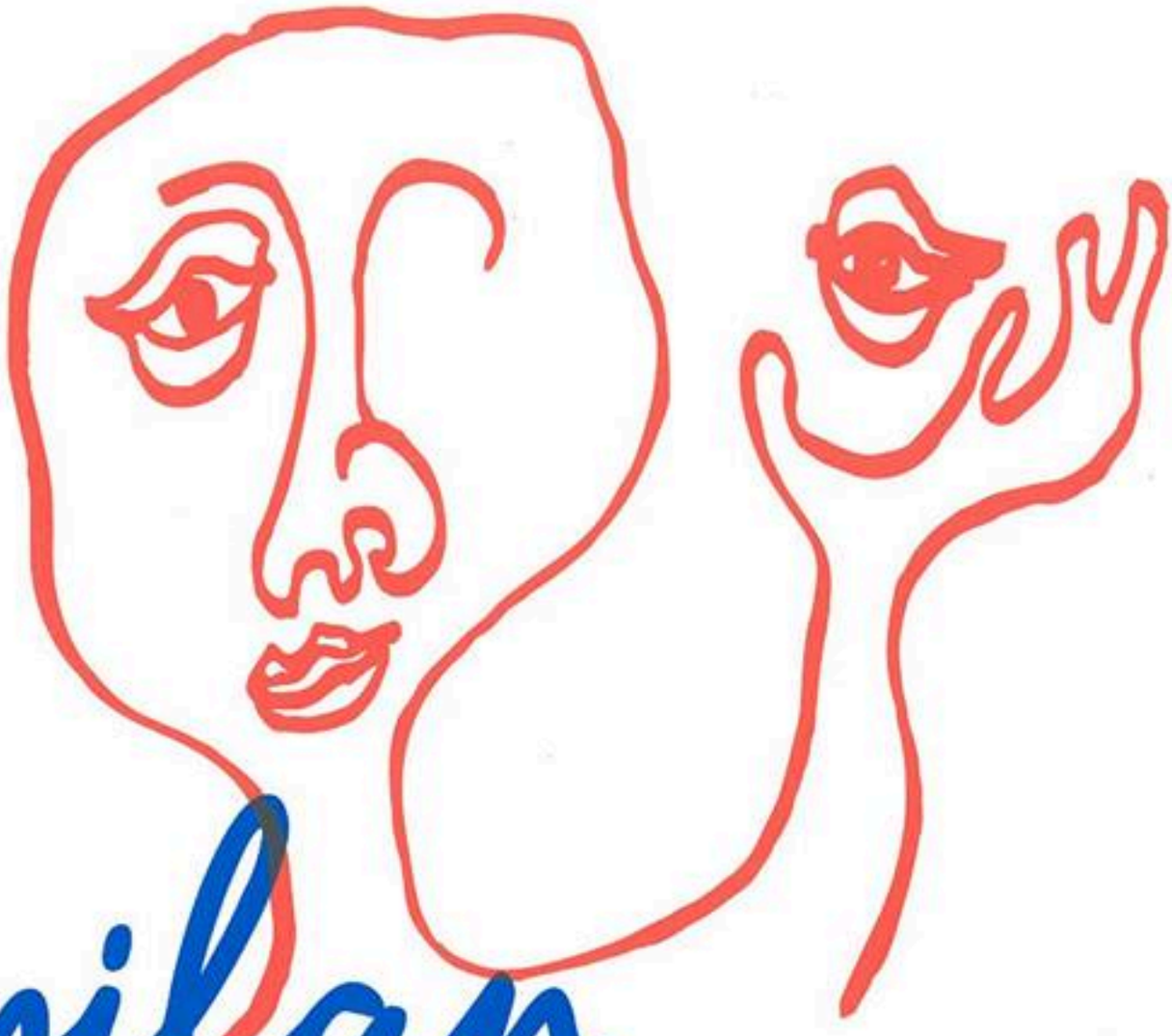

milan kundera

kayıtsızlık şenliği

Çeviri: AYÇA SEZEN

can
roman

MILAN KUNDERA

KAYITSIZLIK ŞENLİĞİ

La fête de l'insignifiance, Milan Kundera
© 2013, Milan Kundera
© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Nisan 2015, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 15 000 adet yapılmıştır.

Düzelti: Burçak Karabağ, Nükhet Polat
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)
Kapak resmi: © Milan Kundera

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-2512-8

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

MILAN KUNDERA

KAYITSIZLIK ŞENLİĞİ

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Ayça Sezen

can

Milan Kundera'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Aynılık Valsi, 1988
Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, 1988
Şaka, 1990
Saptırılmış Vasiyetler, 1994
Jacques ile Efendisi, 1994
Yavaşlık, 1995
Kimlik, 1998
Bilmemek, 2001
Gülünesi Aşklar, 2002
Ölümsüzlük, 2002
Roman Sanatı, 2002
Perde, 2006
Bir Buluşma, 2010

MILAN KUNDERA, 1929 yılında Prag'da doğdu. 1967'de yayımlanan ilk romanı *Şaka*, on iki dile çevrildi ve 1968'de Çekoslovak Yazarlar Birliği Ödülü'nü aldı. 1968'deki Rus istilasından sonra işini kaybeden Kundera, politik baskılara dayanamayarak 1975'te Fransa'ya göç etti ve Fransız vatandaşlığına geçti. *Yaşam Başka Yerde* adlı eseri basıldığı yıl Médicis Ödülü'nü kazandı. 1978'de *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı* yayımlandığında Çekoslovak hükümeti kendisine vatandaşlık hakkını geri verdi. Bundan sonra *Gülünesi Aşklar* yayımlandı. *Jacques ile Efendisi* adlı kitabı İtalya'da Mondello Ödülü'nü kazandı. En çok satan kitabı *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* (1984) sinemaya uyarlandı. Çağımızın en başarılı düşünsel roman yazarı ve varoluşçuların sonuncusu olarak nitelendirilen Kundera, halen karısıyla birlikte Paris'te yaşıyor.

AYÇA SEZEN, İstanbul'da doğdu. Saint Benoit Fransız Lisesi'ni bitirdi. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda tamamladı. Çeşitli yayınevlerinde çalıştı. Halen çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM: Karakterler kendilerini tanıtıyor 11
İKİNCİ BÖLÜM: Kukla tiyatrosu 25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Alain ve Charles sık sık annelerini düşünüyorlar 39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Hepsi gamsızlığın peşinde 51
BEŞİNCİ BÖLÜM: Tavanın altında küçük bir tüy süzülüyor 69
ALTINCI BÖLÜM: Meleklerin düşüşü 81
YEDİNCİ BÖLÜM: Kayıtsızlık şenliği 95

BİRİNCİ BÖLÜM

Karakterler kendilerini tanıtıyor

Alain göbek deliği hakkında derin düşüncelere dalıyor

Haziran ayıydı, bulutların ardından sabah güneşi çıkıyor ve Alain ağır ağır Paris'teki bir sokaktan geçiyordu. Çok düşük belli pantolonlarıyla çok kısa kesimli tişörtlerinin arasında açıkta kalan göbek deliklerini gösteren genç kızları dikkatle inceliyordu. Kendini kaptırmıştı; kendini kaptırmış hatta afallamıştı: Cazibelerinin kudreti, artık ne uyluklarında ne kalçalarında ne de memelerinde yoğunlaşıyor, vücutlarının ortasındaki bu küçük, yuvarlak delikte toplanıyordu sanki.

Bu durum onu düşünmeye yöneltti: Eğer bir erkek (ya da bir dönem) kadın cazibesinin merkezi olarak uylukları görüyorsa, bu erotik yönelimin ayırt edici niteliği nasıl betimlenir, nasıl tanımlanır? Hemen bir cevap uydurdu: Uylukların uzunluğu yolun metaforik imgesidir, erotik sona doğru götüren, bu uzun ve büyüleyici yoldur (bu yüzden uylukların uzun olması gerekir); gerçekten de, dedi Alain kendi kendine, uylukların uzun olması, çiftleşmenin ortasında bile, kadına ulaşılmaz olmanın romantik büyüsünü atfeder.

Eğer bir erkek (ya da bir dönem) kadın cazibesinin merkezi olarak kalçaları görüyorsa, bu erotik yönelimin ayırt edici niteliği nasıl betimlenir ve tanımlanır? Hemen bir cevap uydurdu: kabalık, neşe; hedefe, iki tane

olduğu için daha da uyarıcı olan hedefe doğru giden en kısa yol.

Eğer bir erkek (ya da bir dönem) kadın cazibesinin merkezi olarak memeleri görüyorsa, bu erotik yönelimin ayırt edici niteliği nasıl betimlenir ve tanımlanır? Hemen bir cevap uydurdu: kadının kutsanması; İsa'yı emziren Meryem Ana; erkek cinsinin, kadın cinsinin soylu görevi önünde diz çöküşü.

Peki ama, kadının cazibesini, vücudun ortasında, göbek deliğinde gören bir erkeğin (ya da bir dönemin) erotizmi nasıl tanımlanır?

Ramon, Luxembourg Bahçesi'nde geziyor

Alain'in kadın cazibesinin farklı kaynaklarını düşünmesiyle neredeyse aynı anda Ramon da, bir aydır Chagall'ın tablolarının sergilendiği Luxembourg Bahçesi'nin çok yakınındaki müzenin önünde duruyordu. Tabloları görmek istiyordu ama bir yandan da, gişelere kadar ağır ağır uzayan bu sonu gelmez kuyruğun gönüllü bir parçası haline gelmeye gücünün yetmeyeceğini de biliyordu; insanlara, onların sıkıntıdan felç olmuş yüzlerine dikkatlice baktı, bedenlerinin ve gevezeliklerinin örteceği tabloların bulunduğu salonları hayal etti, öyle ki, bir dakikanın sonunda gerisingeri dönüp parkın içindeki ağaçlı yollardan birine girdi.

Parkın havası daha hoştu; insan türü daha seyrek ve daha özgürdü sanki: Koşanlar vardı, aceleleri olduğundan değil koşmayı sevdiklerinden koşuyorlardı; gezinenler ve

dondurma yiyenler vardı; bir Asya öğretisinin takipçileri çimenlerin üzerinde tuhaf ve yavaş hareketler yapıyordu; az ötede, devasa bir çemberin içinde, Fransa kraliçelerine ait büyük, beyaz anıtlar ve daha ileride ise, ağaçların arasındaki çimenlerin üzerinde, parkın dört bir yanında şairlerin, ressamların, âlimlerin heykelleri vardı; Ramon kısa şortunun altındaki çıplak bacaklarıyla çekici görünen ve ona Balzac, Berlioz, Hugo, Dumas maskları uzatan bronzlaşmış bir yeniyetmenin önünde durdu. Ramon yüzündeki gülümsemeye engel olamadı, kendilerini muhtemelen hoş bir biçimde özgür hisseden, etrafları, gezinenlerin zarif kayıtsızlıklarıyla çevrili bu mütevazı dâhiler bahçesindeki avare gezintisine devam etti; kimse heykellerin yüzlerine bakmak ya da kaidelerin üzerindeki yazıları okumak için durmuyordu. Ramon, bu kayıtsızlığı teselli veren bir dinginlik gibi soluyordu. Yüzünde yavaş yavaş, neredeyse mutlu, uzun bir gülümseme belirdi.

Kanser oluşmayacak

Ramon'un Chagall sergisinden vazgeçip parkta avarelik etmeyi seçmesiyle neredeyse aynı anda, D'Ardelo da doktorunun muayenehanesine çıkan merdiveni tırmanıyordu. Tam da o gün, doğum gününe üç hafta kalmıştı. Doğum günlerinden nefret etmeye başlayalı yıllar olmuştu. Yılların üzerine yapışan sayılar yüzündendi bu. Yine de, doğum günlerini önemsememezlik yapamıyordu, zira onun için kutlanmanın mutluluğu yaşlanmanın utancına ağır basıyordu. Üstelik bu kez, doktor ziyareti

kutlamaya yeni bir renk katmıştı. Çünkü vücudunda tespit edilen şüpheli bulguların kanserden kaynaklanıp kaynaklanmadığını belirleyecek bütün testlerin sonuçlarını bugün öğrenecekti. Bekleme salonuna girdi ve içinden, titreyen bir sesle, üç hafta içinde, hem çok gerilerde kalan doğumunu hem de çok yakında gerçekleşecek ölümünü kutlayacağını tekrar edip durdu; çifte kutlama yapacaktı.

Ama doktorun gülümseyen yüzünü görür görmez, ölümün davetli olmadığını anladı. Doktor dostça elini sıktı. Gözleri yaşlarla dolan D'Ardelo tek kelime edemedi.

Doktorun muayenehanesi Observatoire Caddesi'nde, Luxembourg Bahçesi'nin iki yüz metre kadar ilerisindeydi. Parkın öbür tarafındaki küçük bir sokakta oturduğundan, D'Ardelo tekrar parktan geçti. Yeşillikler içindeki gezintisi, neşesini neredeyse taşkın bir hale getirdi; özellikle de hepsi, eğlenceli değilse de ona gülünç gelen, ayakta, gösterişli pozlar içinde beyaz mermere yontulmuş eski Fransa kraliçelerinin heykellerinden oluşan büyük çemberin etrafından dolanırken; sanki bu hanımefendiler az önce aldığı iyi habere alkış tutmak ister gibiydiler. Kendine hâkim olamayan D'Ardelo, elini kaldırıp onları iki-üç kez selamladı ve kahkahalarla güldü.

Ciddi bir hastalığın gizli cazibesi

İşte Ramon, ismi bizi ilgilendirmeyen bir kurumda önceki sene birlikte çalıştığı D'Ardelo'yla oralarda bir yerde, mermere oyulmuş soylu hanımların yakınlarında

karşılaştı. Karşılıklı durdular, usulen hal hatır sorduktan sonra D'Ardelo tuhaf, telaşlı bir sesle anlatmaya başladı:

"Dostum, La Franck'ı tanır mısınız? İki gün önce sevgilisi öldü."

D'Ardelo duraklayınca Ramon'un zihninde sadece fotoğraflardan tanıdığı ünlü, güzel bir kadının yüzü belirdi.

"Çok acılı bir ölüm süreci," diye devam etti D'Ardelo. "Kadın her şeyi onunla birlikte yaşadı. Oh, nasıl da acı çekti kadıncağız!"

Ramon pür dikkat, kendisine hüzünlü bir hikâye anlatan neşeli yüze bakıyordu.

"Düşünebiliyor musunuz, sabah sevgilisi kollarında can çekişiyordu, aynı günün akşamında benimle ve birkaç arkadaşla yemek yedi ve inanmazsınız, hani neredeyse neşeliydi. Ona hayrandım! O güç! O yaşama sevinci! Gözleri ağlamaktan hâlâ kırmızıyken, gülüyordu! Oysa hepimiz o adamı ne kadar sevdiğini biliyorduk! Nasıl da acı çekmiş olmalı! O kadın çok güçlü!"

Aynı on beş dakika önce doktorun muayenehanesinde olduğu gibi, D'Ardelo'nun gözünde yaşlar parladı. Zira La Franck'ın manevi gücünden bahsederken kendini düşünüyordu. Bütün bir ay boyunca o da ölümle yüz yüze yaşamamış mıydı? Karakterinin gücü çetin bir sınava maruz kalmamış mıydı? Artık basit bir anıya dönüşse de kanser, küçük bir ampulün onu gizemli bir biçimde büyüleyen ışığı gibi, hâlâ onunlaydı. Ama duygularına hâkim olmayı başardı ve daha sıradan bir ses tonuna geçip konuşmaya devam etti: "Bu arada, eğer yanılmıyorsam, kokteyl düzenleyen, yeme içme işleriyle ilgilenen birini tanıyordunuz."

"Öyle," dedi Ramon.

D'Ardelo:

"Doğum günümde küçük bir kutlama yapacağım da."

Meşhur Franck hakkındaki hararetli sözlerin ardından, son cümlenin neşeli tonlaması Ramon'u gülümsetti: "Görüyorum ki mutlu bir hayatınız var."

Tuhaftır, bu cümle D'Ardelo'nun hiç hoşuna gitmedi. Fazla neşeli tonlaması, hatırasını hâlâ içinde taşıdığı ölüm acısıyla büyülü bir biçimde imlenen güler yüzünün tuhaf güzelliğini yok ediyordu sanki: "Evet," dedi, "iyiyim," sonra, kısa bir duraklamanın ardından: "... her şeye rağmen..."

Bir kez daha durakladı, sonra, "Biliyor musunuz, doktorumdan geliyorum," dedi.

Muhatabının yüzündeki mahcup ifade hoşuna gitti; sessizliği uzattı ki sonunda Ramon, "Eee? Sorun mu var?" diye sormak zorunda kaldı.

"Var."

D'Ardelo yine sustu, Ramon yine sormak zorunda kaldı: "Doktor ne dedi?"

O anda D'Ardelo, Ramon'un gözlerinde aynı bir aynadaki gibi, kendi yüzünü gördü: Çoktan yaşlanmış ama hâlâ yakışıklı, onu daha da çekici kılan bir hüznün izini taşıyan bir adamın yüzü; bu yakışıklı, hüzünlü adam çok yakında doğum gününü kutlayacak, dedi kendi kendine ve doktor randevusuna gitmeden önce aklına gelen fikir, hem doğumu hem ölümü kutlayacağı o şahane çifte eğlence fikri, ansızın yeniden ortaya çıkıverdi. Ramon'un gözlerinde dikkatle kendini incelemeye devam etti, sonra, sakin ve çok yumuşak bir sesle: "Kanser..." dedi.

Ramon bir şeyler geveledi ve eliyle beceriksizce, kardeşçe, D'Ardelo'nun koluna dokundu: "Ama tedavisi var..."

"Çok geç ne yazık ki. Neyse, söylediklerimi unutun, kimseye de bahsetmeyin; daha çok vereceğim şu kokteyli düşünün. Yaşamak lazım!" dedi D'Ardelo, yoluna devam etmeden önce, vedalaşmak üzere elini havaya kal-

dırdı, bu ölçülü, neredeyse mahcup hareketin Ramon'u duygulandıran beklenmedik bir cazibesi vardı.

Anlaşılmaz yalan, anlaşılmaz gülüş

İki eski meslektaşın karşılaşması bu güzel hareketle son buldu. Ama bir soruyu aklımdan çıkaramıyorum: D'Ardelo neden yalan söylemişti?

Bu soruyu, hemen sonra D'Ardelo da kendine sordu ve o da cevabını veremedi. Hayır, yalan söylemiş olmaktan utanç duymuyordu. Onun kafasını kurcalayan, bu yalanın sebebini anlamaktaki yetersizliğiydi. Çoğunlukla, birini aldatmak ve bundan herhangi bir çıkar sağlamak için yalan söylenirdi. Peki bir kanser yalanı uydurarak o ne kazanmıştı? Tuhaftır, yalanının saçmalığını düşünürken, kendini gülmekten alıkoyamadı. Üstelik bu gülüş de, o da anlaşılmazdı. Neden gülüyordu? Davranışını komik mi bulmuştu? Hayır. Mizah duygusu en güçlü yanı değildi. Öylesine, sebepsiz yere, hayalî kanseri onu neşelendiriyordu. Yoluna devam etti ve gülmeyi sürdürdü. Gülüyordu ve gamsızlığı onu eğlendiriyordu.

Ramon, Charles'ı ziyaret ediyor

D'Ardelo'yla karşılaşmasından bir saat sonra, Ramon, Charles'ın evine gelmişti. "Hediye olarak sana bir kokteyl getirdim," dedi.

"Bravo! Bu sene kokteyllere ihtiyaç olacak," dedi arkadaşını karşısına, sehpanın başına oturmaya buyur eden Charles.

"Hediye sana. Ve Caliban'a. Sahi, o nerede?"

"Nerede olacak? Evde, karısında."

"Umarım kokteyllerde sana yardım ediyordur."

"Elbette. Tiyatrolar onu hâlâ sallamıyor."

Ramon, masanın üzerine konmuş çok kalın bir kitap fark etti. Eğildi, şaşkınlığını gizleyemedi: "Nikita Kruşçev'in *Anılar*'ı. Neden?"

"Efendimiz verdi onu bana."

"Efendimiz bu kitabın nesini ilginç buldu acaba?"

"Benim için bazı paragrafların altını çizdi. Okuduklarım bayağı tuhaftı."

"Tuhaf mı?"

"Yirmi dört keklik hikâyesi."

"Ne?"

"Yirmi dört keklik hikâyesi. Bilmiyor musun? Dünyanın büyük değişimi tam da o noktada başladı halbuki!"

"Dünyanın büyük değişimi mi? Geçekten mi?"

"Gerçekten. Söylesene, bu ne kokteyli ve kimin evinde olacak?"

Ramon konuyu anlatınca, Charles, "Kimdir bu D'Ardelo? Bütün müşterilerim gibi budalanın biri mi?" diye sordu.

"Elbette."

"Ne tür bir budala?"

"Ne tür bir budala..." diye tekrarladı Ramon düşün-

celi düşünceli, sonra: "Quaquelique'i tanıyor musun?" diye sordu.

Ramon'un dikkat çekicilik ve kayıtsızlık üzerine dersi

"Eski dostum Quaquelique," diye söze devam etti Ramon, "tanıdığım en hızlı çapkınlardan biridir. Bir keresinde ikisinin, D'Ardelo ve onun bulunduğu bir davete katılmıştım. Birbirlerini tanımıyorlardı. Aynı tıklım tıkış salonda bulunmaları bir tesadüften ibaretti, hatta D'Ardelo muhtemelen arkadaşımın varlığını fark etmemişti bile. Davette çok güzel kadınlar vardı, D'Ardelo çılgına dönmüştü. Kadınların onunla ilgilenmesi için elinden geleni yapmaya hazırdı. O akşam ağzından çıkanlar, zihinsel bir havai fişek gösterisiydi adeta."

"Kışkırttı mı?"

"Tersine. Şakaları bile hep usturuplu, iyimser, yerli yerindedir ama aynı zamanda bir o kadar da zarifçe hazırlanmış ve imbikten geçirilmiştir ki, hemen karşılık bulmayı kışkırtmadıkları halde dikkat çekmelerini anlamak zordur. Kendisinin bile kahkahalarla gülmesi için üç-dört saniye beklemek, sonra da diğerlerinin de anlayıp ona kibarca katılmaları için birkaç saniye daha sabretmek gerekir. İşte o zaman, herkes gülmeye başlayınca –senden bu inceliği takdir etmeni rica ediyorum– o ciddileşir; ilgisiz hatta neredeyse bıkkın bir ifadeyle dikkatle insanları inceler ve gizlice, kasıla kasıla, onların gülmeleriyle eğlenir. Quaquelique'in tutumu ise bunun tam

tersidir. Sessiz olduğundan değil. İnsanların arasındayken ince sesiyle sürekli bir şeyler geveleyip durur, konuşmaktan çok ıslık çalar gibidir ama söylediği hiçbir şey dikkat çekmez."

Charles güldü.

"Gülme. Dikkat çekmeden konuşmak kolay iş değildir! Hep konuşarak var olmak ama yine de duyulmamak ustalık ister!"

"Bu ustalığın ne anlama geldiğini çıkaramadım."

"Sessizlik dikkat çeker. Etkileyebilir. İnsanı gizemli kılar. Ya da şüpheli. Quaquelique'in kaçındığı da tam bu işte. Sana bahsettiğim gecede olduğu gibi. Davette, D'Ardelo'yu büyüleyen çok güzel bir hanımefendi vardı. Quaquelique, kıza zaman zaman sıradan, ilginç olmayan, boş laflar ediyordu, söyledikleri her ne kadar hoş şeyler olsa da, hiçbir şekilde zekice cevaplar ve pratik zekâ gerektiren türden şeyler değillerdi. Bir süre sonra, Quaquelique'in ortalıkta olmadığını fark ettim. Durumdan kuşkulandım, kadını gözlemeye başladım. D'Ardelo o güzel laflarından birini etmişti, bunu izleyen beş saniyelik sessizliğin ardından gülmeye başladı, üç saniye sonra da herkes onu taklit etti. Aynı anda, gülme kalkanının arkasında saklanmış olan kadın, çıkışa doğru uzaklaştı. Güzel laflarının uyandırdığı yankıyla koltukları kabaran D'Ardelo sözlü gösterisine devam etti. Biraz sonra, güzel kadının orada olmadığını fark etti. Quaquelique diye birinin varlığından haberdar olmadığı için, kadının ortadan kaybolduğuna bir anlam veremedi. Hiçbir şey anlamadı, kayıtsızlığın değerini bugün de hâlâ anlamaz. İşte, D'Ardelo'nun ne tür bir budala olduğuna dair soruna cevabım."

"Evet, anladım, dikkat çekici olmanın faydasızlığı."

"Faydasızlıktan da öte. Zararı. Dikkat çekici bir tip, bir kadını baştan çıkarmaya çalıştığında, kadın rekabete girdiği izlenimine kapılır. Kadın da kendini dikkat çek-

mek zorunda hisseder. Direnmeden teslim olmamak zorunda hisseder. Oysa, kayıtsızlık kadını özgür kılar. Tedbir almaktan kurtarır. Pratik zekâ gerektirmez. Kadını kaygılardan arındırır, böylece onu daha ulaşılabilir kılar. Neyse geçelim bunları. D'Ardelo söz konusu olduğunda, kayıtsız biriyle değil bir narsisistle karşı karşıyasındır. Kelimenin tam anlamına dikkat et: Narsisist, kendini beğenmişle aynı şey değildir. Kendini beğenmiş biri başkalarını hor görür. Onları küçümser. Narsisist ise başkalarına fazla değer biçer; çünkü her insanın gözünde kendi görüntüsünü görür ve o görüntüyü güzelleştirmek ister. Dolayısıyla, bütün aynalarıyla kibarca ilgilenir. İkiniz için önemli olan şu: Kibar biridir. Elbette, benim için daha ziyade bir züppedir. Ama onunla benim aramda bile bir şeyler değişti. Ciddi bir hastalığı olduğunu öğrendim. O andan beri ona farklı bakıyorum."

"Hasta mı? Neymiş hastalığı?"

"Kanser. Bunun beni ne kadar üzdüğünü fark edince şaşırdım. Belki de, hayatının son aylarını yaşıyor."

Kısa bir aradan sonra: "Hastalığından bahsetme biçimi beni duygulandırdı... çok kısa, hatta utanarak konuştu... hiç acındırmadı, hiç narsisizm sergilemedi. Ve bir anda, belki de ilk kez, o budalaya gerçek bir sempati duydum... gerçek bir sempati..."

İKİNCİ BÖLÜM

Kukla tiyatrosu

Uzun, yorucu günlerin sonunda Stalin, çalışma arkadaşlarıyla biraz daha vakit geçirip onlara hayatından küçük hikâyeler anlatarak dinlenmeyi severdi. Mesela şunun gibi:

Bir gün, Stalin ava çıkmaya karar verir. Sırtına eski bir parka geçirir, ayaklarına kayaklarını giyer, uzun bir tüfek alır ve on üç kilometre yürür. Sonra, önünde, bir ağaca tünemiş duran keklikler görür. Durur ve keklikleri sayar. Yirmi dört tanedirler. Ne talihsizlik! Yanında sadece on iki fişek vardır. Ateş eder, kekliklerin on iki tanesini öldürür, sonra döner, evine kadarki on üç kilometreyi tekrar yürür ve on iki fişek daha alır. Aynı ağacın üzerinde hâlâ tünemekte olan kekliklere ulaşmak için tekrar on üç kilometre yol kat eder. Ve nihayet, hepsini öldürür...

"Beğendin mi?" diye sordu Charles gülmekte olan Caliban'a: "Eğer bana bunu anlatan gerçekten Stalin olsaydı, onu alkışlardım! Peki, sen nereden biliyorsun bu hikâyeyi?"

"Bu kitabı bana efendimiz hediye etti, Kruşçev'in *Anılar*'ı çok çok uzun yıllar önce Fransa'da yayımlanmış. Kruşçev kitapta, keklik hikâyesini Stalin'in küçük toplantıları sırasında anlattığı gibi aktarmış. Ne var ki Kruşçev'in yazdığına bakılırsa, kimse senin gibi tepki vermemiş. Kim-

se gülmemiş. İstisnasız hepsi, Stalin'in anlattığı hikâyeyi saçma bulmuş ve yalanından iğrenmiş. Yine de susmuşlar, yalnız Kruşçev, Stalin'e ne düşündüğünü söylemeye cesaret edebilmiş. Dinle!"

Charles kitabı açtı ve tane tane, yüksek sesle okudu: "Ne? Kekliklerin daldan uçmadıklarını mı söylemek istiyorsun gerçekten?" demiş Kruşçev.

"Kesinlikle öyle," diye yanıt vermiş Stalin, "aynı yerde tünemiş duruyorlardı."

"Ama dur hikâye burada bitmiyor; çalışma gününün sonunda hepsi banyoya gidiyormuş, tuvalet olarak da kullanılan büyük bir mekânmış burası. Gözünün önüne getir. Bir duvara dizilmiş uzun bir sıra pisuar, lavaboların karşısındaki duvarda. Deniz kabuğu biçiminde, seramik, hepsi renkli ve çiçek motifleriyle süslü pisuarlar. Stalin'in klanının her üyesinin, her biri farklı bir sanatçı tarafından yapılmış ve imzalanmış kendine ait bir pisuarı varmış. Bir tek Stalin'in yokmuş."

"Peki Stalin nereye işiyormuş?"

"Binanın öbür ucunda, kimsenin olmadığı bir tuvalete; hiç çalışma arkadaşlarıyla işemediği, hep yalnız işediği için, arkadaşları tuvalette kendilerini son derece özgür hissediyorlarmış ve şefin varlığında susmak zorunda kaldıkları her şeyi nihayet, yüksek sesle dile getirmeye cesaret edebiliyorlarmış. Stalin'in onlara yirmi dört keklik hikâyesini anlattığı gün de öyle olmuş. Yine Kruşçev'den aktaracağım: '...tuvalette, ellerimizi yıkarken, onu aşağılayarak söylenip durduk. Yalan söylüyordu! Yalan söylüyordu! Hiçbirimizin bundan şüphesi yoktu.'"

"Peki ya bu Kruşçev kimdi?"

"Stalin'in ölümünden birkaç yıl sonra Sovyet imparatorluğunun[1] yüce şefi oldu."

1. Bu tanımlama, Soğuk Savaş döneminde, Sovyetler Birliği'nin emperyalist dış politikasını eleştirenler tarafından kullanılırdı. (Ç.N.)

Bir süre sustuktan sonra Caliban: "Bütün bu hikâyede bana inanılmaz gelen tek şey, kimsenin Stalin'in şaka yaptığını anlamamış olması."

"Tabii öyle," dedi Charles kitabı masaya bırakarak: "Zira etrafındaki kimse artık şaka nedir bilmiyordu. İşte, bana göre, Tarih'te yeni, büyük bir dönemin açıldığını haber veren tam da buydu."

Charles bir kukla tiyatrosu oyunu hayali kuruyor

Benim kâfir lügatimde, kutsal bir tek kelime vardır: Dostluk. Size tanıttığım dört arkadaşımı, Alain'i, Ramon'u, Charles'ı ve Caliban'ı severim. Kruşçev'in kitabını bir gün Charles'a getirmemin sebebi onlara duyduğum sempati, eğlenmelerini istemiş olmam.

Bir gün Caliban, Alain'e aşağıdaki gibi sızlandığı sırada, tuvaletteki şahane sonu da dahil olmak üzere, dördü de keklik hikâyesini biliyordu. "Senin Madeleine'le karşılaştım. Keklik hikâyesini anlattım ona. Ama onun gözünde, bir avcı hakkındaki anlaşılmaz bir anekdottu sadece! Stalin ismi kulağına çalınmıştı belki ama bir avcının neden bu ismi taşıdığını anlamıyordu..."

"Daha yirmi yaşında," dedi usulca Alain sevgilisini korumak için.

"Eğer yanlış hesaplamıyorsam," diye araya girdi Charles, "senin Madeleine, Stalin'in ölümünden kırk yıl sonra dünyaya gelmiş. Benimse, doğmak için, Stalin'in ölümünün ardından yirmi yedi yıl beklemem gerekti. Ve sen

Ramon, Stalin öldüğünde (hesaplamak üzere durakladıktan sonra, biraz şaşırarak): Aman Tanrım, sen zaten hayattaymışsın."

"Utanıyorum ama bu doğru."

"Eğer yanılmıyorsam," diye Ramon'la konuşmaya devam etti Charles, "büyükbaban, ilerlemenin büyük kahramanı Stalin'i desteklemek üzere, diğer aydınlarla birlikte bir bildiriye imza atmış."

"Evet," diye doğruladı Ramon.

"Sanırım baban, Stalin konusunda biraz şüpheciydi, senin kuşağın daha da şüpheciydi, benim kuşağım içinse adam canilerin canisi haline gelmişti."

"Evet, öyle," dedi Ramon. "Hayatın akışı içinde insanlar karşılaşır, çene çalar, tartışır, kavga ederler; birbirlerine uzaklardan, her biri zamanın farklı bir yerine dikilmiş bir rasathaneden seslendiklerini fark etmezler."

Kısa bir aradan sonra Charles söze devam etti: "Zaman akıp gider. Onun sayesinde, öncelikle yaşarız, bu da demek oluyor ki, sanık ve yargıç oluruz. Sonra, ölürüz ve bizi tanımış olanlarla birlikte birkaç sene daha kalırız; ancak çabucak bir başka değişiklik olur: Ölüler yaşlı ölülere dönüşür, kimse onları hatırlamaz artık, hiçlikte yitip giderler; yalnızca bazıları, çok çok nadiren, isimlerini hafızalarda bırakırlar ancak bunlar da, yaşamış tüm şahitlerinden, tüm gerçek anılardan yoksun kalmış olarak kuklaya dönüşürler... Kruşçev'in *Anılar*'ında anlattığı o hikâye beni büyüledi dostlarım; ve ondan yola çıkarak bir kukla tiyatrosu oyunu yazma istediğinden kendimi kurtaramıyorum."

"Kukla tiyatrosu mu? Oyunun Comédie-Française'de oynansın istemez misin?" diye dalga geçti Caliban.

"Hayır," dedi Charles, "çünkü bu Stalin ve Kruşçev hikâyesi insanlar tarafından zaten oynandı, bu bir aldatmaca olur. Artık yaşamayan bir insanın hayatını ona geri

veriyormuş gibi yapmaya kimsenin hakkı yok. Bir kukladan bir insan yaratmaya kimsenin hakkı yok."

Tuvaletteki isyan

"Stalin'in o arkadaşları beni büyüledi," diye devam etti Charles. "Tuvalette isyanlarını avaz avaz bağırırken hayal edebiliyorum onları! Düşündüklerini nihayet yüksek sesle dile getirebilecekleri o güzel ânı o kadar uzun zaman beklemişlerdi ki. Ne var ki, hiç kuşkulanmadıkları bir şey vardı: Stalin onları gözlüyordu ve o ânı, o da aynı sabırsızlıkla bekliyordu! Bütün takımının tuvalete çekildiği an, onun için de bir zevkti! Onu görüyorum, dostlarım! Ayaklarının ucuna basarak, gizlice, uzun bir koridordan geçiyor, sonra kulağını tuvaletin kapısına dayayıp dinliyor. Bu politbüro kahramanları gülüyorlar, tepiniyorlar, onu lanetliyorlar; ve o, onları duyuyor ve gülüyor. 'Yalan söyledi! Yalan söyledi!' diye bağırınıyor Kruşçev, sesi tuvalette çınlıyor; ve Stalin kulağını kapıya yapıştırmış, oh onu görüyorum, onu görüyorum, yoldaşının haklı öfkesinin tadını çıkarıyor, kahkahalarla deliler gibi gülüyor, üstelik yankılanan kahkahasını kontrol etmeye bile çalışmıyor, zira tuvalettekiler de, deliler gibi haykırdıklarından, kendi şamatalarından onu duyamıyorlar."

"Evet, bunu daha önce anlatmıştın," dedi Alain.

"Evet, biliyorum. Ama en önemli kısmını, yani Stalin'in kendini tekrarlamayı sevmesinin ve aynı küçük gruba, hep aynı yirmi dört keklik hikâyesini anlatması-

nın gerçek sebebini, size daha söylemedim. Üstelik, oyunumun esas düğüm noktası da bu."

"Neymiş bu sebep?"

"Kalinin."

"Ne?" dedi Caliban.

"Kalinin."

"Hiç duymadım bu ismi."

Caliban'dan azıcık daha genç olmakla birlikte, daha kültürlü olan Alain biliyordu: "Immanuel Kant'ın bütün hayatını geçirdiği ve bugün Kaliningrad diye adlandırılan ünlü bir Alman şehrine ismi verilen kişi elbette."

Tam o sırada sokaktan, sabırsızca çalınan, tiz bir korna sesi duyuldu.

"Sizden ayrılmam gerekiyor," dedi Alain. "Madeleine beni bekliyor. Bir dahaki sefere!"

Madeleine onu sokakta, bir motorun üzerinde bekliyordu. Motor Alain'indi ama ortaklaşa kullanıyorlardı.

Bir sonraki sefer, Charles arkadaşlarına Kalinin ve Prusya'nın başkenti üzerine bir konferans veriyor

"Kurulduğu günden beri, Prusya'nın ünlü şehrinin ismi Königsberg'di, 'kralın dağı' demekti. İsmin Kaliningrad'a dönüşmesi son savaştan sonra oldu. *Grad* Rusça şehir demektir. Yani, Kalinin'in şehri demektir. Hayatta kaldığımız için şanslı olduğumuz yüzyıl, değiştirilen isimlerle doluydu. Tsaritsin'e önce Stalingrad adı verildi, sonra da Stalingrad ismi Volgograd olarak değiştirildi. Saint-Peters-

burg'un ismi Petrograd olarak değişti, sonra Petrograd Leningrad oldu ve sonunda da Leningrad'dan Saint-Petersburg'a dönüldü. Chemnitz ismi Karl-Marx-Stadt olarak değiştirildi, sonra Karl-Marx-Stadt ismi Chemnitz olarak değiştirildi. Königsberg de Kaliningrad olarak değiştirildi... ama dikkat edin: Kaliningrad ismi hiç değişmedi ve sonsuza kadar değişmeyecek! Kalinin'in şanı diğer hepsininkine üstün gelecek."

"Kimdi o?" diye sordu Caliban.

"Gerçek hiçbir gücü olmayan bir adam, masum zavallı bir kuklaydı, bununla birlikte uzun yıllar SSCB Yüksek Sovyeti'nin başkanlığını yaptı, dolayısıyla, protokol bakımından devletin en yüksek kademedeki yöneticisiydi. Bir fotoğrafını görmüştüm: kötü dikilmiş bir ceket giymiş, keçisakallı yaşlı bir militan işçi. Öte yandan, Kalinin yaşlı bir adamdı, şişmiş prostatı onu sık sık işemeye zorluyordu. İşeme itkisi öyle ani ve şiddetliydi ki, resmî bir öğle yemeği sırasında ya da büyük bir dinleyici kitlesi önünde yaptığı bir konuşmanın ortasında bile tuvalete koşturması gerekiyordu. Bu konuda büyük bir beceri kazanmıştı. Ukrayna'nın bir şehrinde yeni bir opera salonunun açılışı dolayısıyla düzenlenen ve Kalinin'in de uzun ve resmî bir konuşma yaptığı büyük töreni, bugün bile bütün Rusya hatırlar. Kalinin'in konuşmayı iki dakikada bir kesmesi gerekmişti; ve her seferinde, o kürsüden uzaklaşır uzaklaşmaz, orkestra folklorik bir melodi çalmaya koyulmuş ve Ukraynalı sarışın, güzel balerinler sahneye atlayıp dans etmeye başlamıştı. Kürsüye döndüğünde Kalinin hep alkışlarla karşılanıyordu; kürsüden tekrar ayrıldığında, sarışın balerinlerin gelişini selamlamak üzere alkışlar daha güçlü yankılanıyordu; gidiş gelişlerinin sıklığı arttıkça alkışlar daha uzun sürmeye, daha güçlü, daha içten olmaya başlamıştı, öyle ki, kutlama Sovyet Devleti'nin daha önce hiç görmediği kadar coşkulu, çılgın ve sefih bir cümbüşe dönüşmüştü.

Kalinin dinlenme aralarında küçük arkadaş grubuyla bir araya geldiğinde, kimse onun çişini alkışlamaya hazır değildi ne yazık ki. Stalin anekdotlarını anlatıyordu, Kalinin de tuvalete gidip gelmeleriyle onu rahatsız etmeye cesaret edemeyecek kadar disiplinliydi. Stalin anlatırken gözünü ona, onun suratına dikip baktıkça, Kalinin'in rengi daha da soluyor, yüzü bir kasılmayla buruşuyordu. Bu da Stalin'i hikâyesini daha yavaş anlatması, araya tasvirler eklemesi, konudan sapmalar yapması ve sonunu geciktirmesi için kışkırtıyordu, karşısındaki gergin suratın aniden gevşediği, yüzündeki kasılmanın kaybolduğu, ifadesinin yatıştığı, başının bir huzur halesiyle çevrelendiği âna kadar bunu yapmaya devam ediyordu; ve işte o zaman, Kalinin'in büyük mücadelesini yine kaybettiğini anladığında, Stalin çabucak hikâyenin sonuna geçip masadan kalkıyordu ve dostça, neşeli bir gülümsemeyle toplantıyı sonlandırıyordu. Diğerleri de ayağa kalkıyor, ıslak pantolonunu gizlemek için masanın ya da bir sandalyenin arkasında dikilen arkadaşlarına muzipçe bakıyorlardı."

Charles'ın arkadaşları bu sahneyi gözlerinin önüne getirmekten son derece keyif almışlardı, Caliban'ın bu eğlenceli sessizliği bozması kısa bir aradan sonra oldu: "Yine de bu hikâye, Stalin'in, zavallı prostat hastasının adını, neden o Alman şehrine verdiğini hiç mi hiç açıklamıyor, neydi, bütün hayatını o şehirde geçirmiş şu meşhur, meşhur..."

"Immanuel Kant," diyerek soludu Alain.

Alain, Stalin'in değeri bilinmemiş şefkatini keşfediyor

Bir haftanın sonunda Alain arkadaşlarıyla bir bistroda (ya da Charles'ın evinde, neyse artık) tekrar buluştuğunda, muhabbetlerini hemen böldü: "Stalin'in, Kant'ın meşhur şehrine Kalinin'in adını vermesinin benim için hiç de anlaşılmaz olmadığını söylemek isterim. Siz kendi adınıza bunu nasıl açıklarsınız bilmem ama, benim açımdan bir tek açıklaması var: Stalin, Kalinin'e karşı istisnai bir şefkat besliyormuş."

Arkadaşlarının yüzünde okuduğu sevimli şaşkınlık ifadesi Alain'in hoşuna gitti, hatta ona ilham verdi: "Biliyorum, biliyorum... Şefkat sözcüğü Stalin'in şöhretiyle uyuşmuyor, adam yüzyılın Lucifer'iydi, biliyorum, hayatı komplolarla, ihanetlerle, savaşlarla, hapislerle, cinayetlerle, katliamlarla doluydu. Bunu inkâr etmiyorum, tersine; hatta maruz kaldığı, maruz bıraktığı ve yaşadığı o muazzam zulmün yükü karşısında, böylesi muazzam bir sevecenlik barındırmasının mümkün olmadığı en açık biçimiyle ortaya çıksın diye, bunun altını çizmek isterim. İnsanın sınırlarını aşan bir şey olurdu bu! Hayatını yaşadığı biçimiyle sürdürebilmek için, yapabileceği tek şey, acıma duygusunu uyuşturmak, sonra da tamamen unutmaktı. Oysa Kalinin'in karşısında, katliamlardan uzaktaki o küçük molalarda, çene çaldıkları o hoş dinlenme anlarında, her şey değişiyordu: Tamamen farklı bir acıyla karşı karşıyaydı, ufak, somut, bireysel, anlaşılır bir acıydı bu. Acı çeken arkadaşına baktığında, hafif bir şaşkınlıkla, içinde zayıf, utangaç, hani neredeyse yabancı, her halükârda unutulmuş bir duygunun uyandığını hissediyordu: Acı çeken bir insana duyulan şefkat. Vahşi hayatının içinde, bir molaydı bu an. Stalin'in kalbindeki şefkat,

Kalinin'in mesanesindeki sidiğin basıncıyla aynı hızda artıyordu. Hissetmeyi uzun zaman önce bıraktığı bir duyguyu yeniden keşfedişi, Stalin için, kelimelere sığmayacak kadar güzeldi."

"İşte," diye söze devam etti Alain, "Königsberg'in Kaliningrad'a dönüşmesinin, bu tuhaf isim değişikliğinin tek olası açıklamasının bu olduğunu düşünüyorum. Benim dünyaya gelmemden otuz yıl önce oldu bu, yine de durumu kafamda canlandırabiliyorum: Savaş bitmiş, Ruslar meşhur bir Alman şehrini imparatorluklarına katmışlar ve yeni bir isim vererek onu Ruslaştırmak zorundalar. Üstelik bu, öyle alelade bir isim de olamaz! Yeni ismin, dünya çapında tanınmış bir isimden destek alması ve parıltısının bütün düşmanları susturması gerekmektedir! Böyle isimlerden Ruslarda bolca bulunur! Büyük Katerina! Puşkin! Çaykovski! Tolstoy! Hitler'i yenilgiye uğratan ve o dönem her yerde pohpohlanan generallerden bahsetmiyorum bile! O halde, Stalin'in, bu denli silik birinin adını seçmesi nasıl açıklanabilir? Ahmakça olduğu bu kadar aşikâr bir karar alması nasıl açıklanabilir? Bu ancak, kişisel ve gizli sebeplerin varlığıyla açıklanabilir. Ve biz, bu sebepleri biliyoruz: Şefkatle, gözlerinin önünde onun için acı çeken adamı düşünüyor; ve onun sadakatine teşekkür etmek, adanmışlığı için onu sevindirmek istiyor. Eğer yanılmıyorsam –Ramon beni düzeltebilirsin!– Tarih'in bu kısacık ânı yaşandığı sırada, Stalin dünyanın en güçlü devlet adamıydı ve bunu biliyordu. Bütün krallar ve başkanlar arasında, küstahça hesaplanmış büyük siyasi hareketlerin ciddiyetini iplemeyebilecek tek kişi olduğunu, tamamen kişisel, keyfî, mantıksız, fevkalade acayip, harikulade saçma bir karar almaya cüret edebilecek tek kişi olduğunu bilmekten muzipçe bir zevk alıyordu."

Masanın üzerinde açılmış bir şişe kırmızı şarap duru-

yordu. Alain kadehini çoktan boşaltmıştı; bardağını tekrar doldurup devam etti: "Şimdi karşınızda size anlatınca, bu hikâyede daha da derin bir anlam buldum." Bir yudum şarap yuvarladıktan sonra söze devam etti: "Donuna pislememek için acı çekmek... Temizliğinin kurbanı olmak... Doğan, büyüyen, ilerleyen, tehdit eden, saldıran, öldüren idrara karşı koymak... Daha bayağı daha insani bir kahramanlık olabilir mi? İsimleri sokaklarımızı taçlandıran sözde büyük adamlar umurumda değil. Onlar hırsları, kibirleri, yalanları, zalimlikleri sayesinde ünlü oldular. Her insan evladının tattığı bir acının anısıyla, kendinden başka kimseye ıstırap vermeyen umutsuz bir mücadelenin anısıyla hafızalarda kalacak tek isim Kalinin."

Alain söylevini bitirdiğinde hepsi duygulanmıştı.

Bir sessizliğin ardından, Ramon: "Baştan sona haklısın Alain. Öldükten sonra, her on yılda bir uyanıp Kaliningrad'ın ismi hâlâ Kaliningrad mı diye kontrol etmek istiyorum. Öyle olmaya devam ettiği sürece, insanlığa biraz yakınlık hissedebilir, onunla uzlaşabilir ve tekrar mezarıma inebilirim."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Alain ve Charles sık sık annelerini düşünüyorlar

Göbek deliğinin gizeminin etkisinde kaldığı ilk sefer, annesini gördüğü son seferdi

Ağır ağır eve dönerken Alain, çok düşük belli pantolonlarıyla çok kısa kesimli tişörtlerinin arasında açıkta kalan göbek deliklerini gösteren genç kızları dikkatle inceliyordu. Cazibelerinin kudreti, artık ne uyluklarında ne kalçalarında ne de memelerinde yoğunlaşıyor, vücutlarının ortasındaki bu küçük, yuvarlak delikte toplanıyordu sanki.

Kendimi tekrar mı ediyorum? Bu bölüme romanın en başındaki kelimelerin aynını kullanarak mı başladım? Biliyorum. Alain'in göbek deliği muammasına duyduğu tutkudan daha önce söz etmiş olsam da, bu muamma onun kafasını hâlâ kurcalıyor, aynı sizin de, kafanızın yıllar olmasa da, aylar boyunca aynı meselelerle (kuşkusuz Alain'e musallat olandan daha boş meseleler) kurcalandığı gibi. Sokaklarda dolanırken, kendini tekrar etmekten rahatsızlık duymadan, hatta tuhaf bir inatla, sıkça göbek deliğini düşünüyordu; çünkü göbek deliği uzaklarda kalmış bir hatırasını canlandırıyordu: annesiyle son karşılaşmasının hatırasını.

O zaman on yaşındaydı. Yalnızdılar, babası ve o, kiraladıkları bahçeli ve havuzlu bir villada tatil yapıyorlardı. Yıllarca süren yokluğunun ardından, annesi ilk kez onlara gelmişti. O ve eski kocası villaya kapanmışlardı. Havadaki gerilim bir kilometre öteden hissediliyordu. Annesi orada

ne kadar kalmıştı? Bir ya da iki saatten fazla değil muhtemelen, o sırada Alain havuzda bir başına eğlenmeye çalışıyordu. Annesi onunla vedalaşmak üzere durduğunda, Alain havuzdan yeni çıkmıştı. Annesi yalnızdı. Birbirlerine ne söylediler? Alain bilmiyor. Tek hatırladığı, annesinin bir bahçe sandalyesine oturduğu ve kendisinin de, üzerindeki ıslak mayosuyla, onun karşısında dikildiği. Birbirlerine söyledikleri unutuldu ama Alain'in hafızasında tek bir an, somut tek bir an, bütün berraklığıyla kazılı kaldı: Annesi sandalyede oturuyordu, gözlerini dikmiş oğlunun göbek deliğine bakıyordu. Alain bu bakışı karnında hep hissetti. Çözmesi zor bir bakıştı bu; merhamet ve küçümsemeden oluşan garip bir karışımmış gibi gelmişti Alain'e; annesinin dudakları bir gülümsemenin biçimini almıştı (merhamet ve küçümseme gülümsemesi) sonra, sandalyeden kalkmadan, Alain'e doğru eğilmiş ve işaretparmağıyla onun göbek deliğine dokunmuştu. Hemen arkasından ayağa kalkmış, Alain'i öpmüş (sahiden öpmüş müydü? Muhtemelen; ama Alain emin değil) ve gitmişti. Alain onu bir daha görmemişti.

Bir kadın arabasından iniyor

Küçük bir araba, çakıllı yolda bir ırmak boyunca ilerliyor. Sabahın soğuğu, bir banliyönün sonuyla kırsal bölge arasında bir yerde kalan, evlerin, seyrek yayaların hiç olmadığı bu sevimsiz manzarayı daha da öksüzleştiriyor. Araba yolun kenarında duruyor; içinden bir kadın iniyor, genç ve çok güzel. Tuhaf şey: Kadın arabanın ka-

pısını öyle umursamaz bir hareketle itti ki, araba kesinlikle kilitlenmedi. Hırsızların kol gezdiği çağımızda, bu beklenmedik umursamazlık ne anlama geliyor? Kadın dalgın mı?

Hayır, dalgın olduğu izlenimini vermiyor, tersine yüzünden kararlılık okunuyor. Bu kadın ne istediğini biliyor. Bu kadın baştan ayağa irade. Yolu takip ederek, ırmağın üzerindeki köprüye kadar olan yüz metreyi yürüyor, köprü bayağı yüksek ve dar, araçların girmesi yasak. Köprüde yürüyüp diğer kıyıya doğru yöneliyor. Birçok kez etrafına bakınıyor, hayır, kendisini bekleyen biri varmış gibi değil, kendisini bekleyen biri olmadığından emin olmak isteyen biri gibi bakınıyor. Köprünün ortasına vardığında, duruyor. İlk bakışta, tereddüt ediyormuş gibi geliyor ama hayır, tereddüt değil bu, ansızın bastıran bir kararlılık eksikliği de değil, tersine yoğunlaşmasını kuvvetlendirdiği, iradesini daha da sağlamlaştırdığı bir an bu. İradesini mi? Daha net olmak gerekirse: Kinini. Evet, bir tereddüde benzeyen duraklaması, onunla kalması, onu desteklemesi, bir an olsun onu terk etmemesi için kinine yaptığı bir çağrı aslında.

Kadın bacağını korkuluğun üzerinden atıyor ve kendini boşluğa bırakıyor. Düşüşü sona erdiğinde, su yüzeyinin sertliğiyle şiddetli bir sarsıntı yaşadı, soğuktan felce uğradı ama uzun birkaç saniyenin ardından yüzünü kaldırdı ve iyi bir yüzücü olduğu için, özdevinimi ölme iradesine karşı ayaklandı. Başını tekrar suya daldırıp su yutmaya, soluk alış verişini durdurmaya zorladı kendini. Tam o anda bir çığlık duydu. Biri onu görmüştü. Ölmenin kolay olmayacağını, en büyük düşmanının hükmedemediği iyi yüzücü refleksi değil, hesaba katmadığı biri olduğunu anladı. Mücadele etmek zorunda kalacaktı. Ölümünü kurtarmak için mücadele etmek.

Öldürüyor

Kadın çığlığın geldiği yöne baktı. Biri ırmağa atladı. Düşündü: Hangisi daha hızlı davranacaktı, suyun içinde kalmak, su yutmak ve boğulmak azmiyle kendisi mi, yoksa ona doğru yaklaşan kişi mi? Ciğerlerindeki suyla yarı boğulmuş haldeyken, dolayısıyla zayıf düşmüş durumdayken, kurtarıcısı için daha kolay bir av olmaz mıydı? Adam onu kıyıya çekecek, yere yatıracak, ciğerlerindeki suyu dışarı atacak, suni teneffüs yaptıracak, ambulansı, polisi çağıracaktı, o da, kurtarılmış ve sonsuza kadar gülünç duruma düşmüş olacaktı.

"Durun, durun!" diye bağırdı adam.

Her şey değişti: Kadın sulara gömülmek yerine başını kaldırdı ve gücünü toparlamak için derin derin nefes aldı. Adam yanına varmıştı bile. Genç biriydi, ünlü olmak, gazetelerde fotoğraflarını görmek isteyen bir yeniyetmeydi, "Durun, durun!" diye tekrarlayıp duruyordu. Elini uzatmıştı bile, kadın da, elden kurtulmak yerine onu tuttu, sıktı ve suyun dibine doğru çekti. Genç adam bir kez daha, söylemeyi bildiği tek sözcük buymuş gibi, "Durun!" diye bağırdı. Ama bir daha söyleyemeyecekti o kelimeyi; kadın onu kolundan tuttu, dibe doğru çekti, sonra, başı suyun altında kalsın diye, yeniyetmenin sırtının üzerine boylu boyunca uzandı. Genç karşı koydu, çırpındı, şimdiden su yutmuştu, kadına vurmayı denedi ama kadın, başını kaldırıp hava alamasın diye üzerinde uzanmaya devam ediyordu, uzun, çok uzun birkaç saniyenin ardından, genç adam hareket etmez oldu. Kadın bir süre öylece durdu, yorgun ve titreyen bedeni, genç adamın üzerine yatmış dinleniyor gibiydi adeta, sonra, altındaki adamın kımıldamayacağından emin olunca, onu bıraktı

ve az önce olup bitenle ilgisi kalmasın diye, geldiği kıyıya doğru döndü.

Nasıl? Kararını unutmuş muydu? Ölümünü ondan çalmak isteyen kişi artık hayatta olmadığına göre, neden kedini boğmuyordu? Nihayet özgür olduğuna göre, neden artık ölmek istemiyordu?

Ansızın yeniden bulduğu hayat, kararlılığını kıran bir darbe gibiydi; enerjisini ölümüne yoğunlaşacak gücü bulamıyordu artık; titredi; bir anda tüm iradesinden, tüm azminden mahrum kalmış olarak, arabayı bıraktığı yere doğru kurulmuş gibi yüzdü.

Eve dönüyor

Suyun derinliğinin yavaş yavaş azaldığını hissetti, suyun içinde yere basıp ayağa kalktı; balçığın içinde ayakkabılarını kaybetti, aramaya da gücü yoktu; çıplak ayaklarıyla sudan çıktı ve yola yöneldi.

Yeniden yüzleştiği dünya ona konuksever olmayan bir yüzünü gösterince, içini hemen endişe kapladı: Arabanın anahtarı yoktu! Neredeydi? Eteğinin cebi yoktu. Ölüme giderken, geride bıraktıklarına aldırış etmez insan. Arabadan indiğinde, gelecek yoktu artık. Saklayacak bir şeyi yoktu. Oysa şimdi, birdenbire, her şeyi saklamak gerekiyordu. Hiçbir iz bırakmamak gerekiyordu. Endişe gitgide büyüdü: Nerede bu anahtar? Eve nasıl gideceğim?

İşte şimdi arabanın yanında, kapıyı çekiyor, şaşılacak şey, kapı açılıyor. Gösterge panelinin üzerine bırakılmış anahtar, onu bekliyor. Direksiyona geçip ıslak ayaklarını

pedallara dayıyor. Hâlâ titriyor. Soğuktan da titriyor. Gömleği ve eteği ırmağın tuzlu suyuyla sırılsıklam olmuş, sular damlıyor. Anahtarı çevirip yola koyuluyor.

Ona hayatı dayatmak isteyen kişi boğularak öldü. Onun öldürmek istediği ise karnında hâlâ canlı. İntihar düşüncesinin üstü sonsuza dek çizildi. Tekrarı yok. Genç adam öldü, fetüs hayatta; ve o, kimse ne olduğunu öğrenmesin diye elinden geleni yapacak. Titriyor ve iradesi yeniden uyanıyor; tek düşündüğü hemen sonrası: Kimse fark etmeden arabadan nasıl inecek? Kapıcı odasının önünden, üzerindeki ıslak giysilerle, fark edilmeden nasıl geçecek?

Tam o anda, Alain omzunda şiddetli bir darbe hissetti.

"Dikkat et salak!"

Hemen arkasına döndü, hızlı ve enerjik adımlarla kaldırımda yanından geçen bir genç kız gördü.

"Özür dilerim," diye (alçak sesle) bağırdı kıza doğru.

"Hıyar!" diye (yüksek sesle) karşılık verdi kız arkasına dönmeden.

Özürcüler

Stüdyo dairesinde yalnız olan Alain omzunun hâlâ acıdığını fark etti, evvelsi gün, sokaktaki genç kız ona öyle sert çarpmıştı ki, kasten yapmış olmalı diye düşündü. Kızın ona "hıyar" diyen tiz sesini unutamıyordu, kendi yalvaran sesini duydu yeniden: "Affedersiniz." Arkasından da cevap geldi: "Hıyar!" Bir kez daha, bir hiç için

özür dilemişti! Her defasında bu saçma özür dileme refleksini neden gösteriyordu? Bunu bir türlü aklından atamayınca, biriyle konuşma ihtiyacı duydu. Madeleine'e telefon etti. Madeleine Paris'te değildi, cep telefonu kapalıydı. O da Charles'ı aradı, onun sesini duyar duymaz özür diledi: "Kızma. Hiç keyfim yok. Sohbet etmeye ihtiyacım var."

"İsabet. Benim de keyfim yok. Senin neden yok?"

"Çünkü kendime kızdım. Neden kendimi suçlu hissetmek için her fırsattan yararlanıyorum?"

"Önemli bir şey değil bu."

"Kendini suçlu hissetmek ya da hissetmemek. Bence her şey burada yatıyor. Hayat, herkesin herkese karşı mücadelesidir. Bu malum zaten. Peki, bu mücadele az çok medeni bir toplumda nasıl cereyan eder? İnsanlar birbirlerini fark ettikleri anda birbirlerinin üzerine atılamazlar. Bunun yerine, başkasının üzerine suçluluğun utancını atmaya çalışırlar. Öbürünü suçlu kılan kazanır. Hatasını itiraf eden ise kaybeder. Sokakta düşüncelere dalmış yürüyorsun. Kızın biri, dünyada bir tek kendisi yaşıyormuş gibi, sağına soluna bakmadan, dosdoğru üzerine yürüyerek sana doğru geliyor. Çarpışıyorsunuz. Ve işte, hakikat ânı gelip çatıyor. Kim öbürüne sövecek, kim özür dileyecek? Bu örnek bir durum: Aslında, her ikisi de hem çarpan hem çarpılan. Ama yine de kendilerini hemen, kendiliğinden, çarpan, yani suçlu olarak kabul edenler var. Ve bir de kendilerini hemen, kendiliğinden, çarpılan olarak kabul edenler yani, öbürünü suçlamayı ve cezalandırmayı hakkı olarak görenler var. Bu durumda sen, özür mü dilerdin, suçlar mıydın?"

"Ben kesinlikle özür dilerdim."

"Ah, zavallı, o zaman sen de özürcüler ordusuna aitsin. Özürlerinle öbürünün gönlünü alabileceğini düşünüyorsun."

"Şüphesiz."

"Ama yanılıyorsun. Özür dileyen kendini suçlu ilan eder. Ve kendini suçlu ilan edersen, öbürünü, sana hakaret etmeye, herkesin önünde, ölümüne kadar, seni ifşa etmeye cesaretlendirirsin. İlk özrün kaçınılmaz sonuçları işte bunlar."

"Doğru. Özür dilememek lazım. Bununla birlikte, insanların, istisnasız hepsinin, gerekmese de, sebepsiz yere, abartılı biçimde özür dileyeceği, herkesin özürden bıkacağı bir dünyayı tercih ederdim."

"Çok kederli bir sesle konuştun," diye şaşkınlığını dile getirdi Alain.

"İki saattir annemden başka bir şey düşünmüyorum."

"Ne oldu?"

Melekler

"Hasta. Hastalığının ciddi olmasından korkuyorum. Az önce beni aradı?"

"Tarbes'dan mı?"

"Evet."

"Yalnız mı?"

"Erkek kardeşi orada. Ama o annemden de yaşlı. Hemen arabaya atlayıp oraya gitmek istiyorum ama bu imkânsız. Bu akşam, iptal edemeyeceğim bir işim var. Hem de dünyanın en aptal işi. Ama yarın, gideceğim..."

"İlginç. Sık sık anneni düşünüyorum."

"Onu severdin. Muziptir. Yürümekte zorlanmaya başladı bile ama çok eğleniyoruz."

"Muziplik yapma huyunu ondan mı aldın?"

"Olabilir."

"Tuhaf."

"Neden?"

"Bana anlattıklarından, onu Francis Jammes'in dizelerinden çıkmış biri gibi hayal etmiştim. Acı çeken hayvanlarla ve yaşlı köylülerle birlikte. Eşeklerin ve meleklerin arasında."

"Evet," dedi Charles, "o böyledir." Sonra, birkaç saniyenin ardından: "Neden melekler dedin?" diye sordu.

"Buna neden şaşırdın?"

"Yazdığım oyunda..." Kısa bir duraklamadan sonra: "Bak, kukla tiyatrosu oyunu bir şakadan ibaret, bir saçmalık, öyle bir oyun yazmıyorum, sadece hayal kuruyorum ama bundan başka bir şey beni eğlendirmiyor, ne yapabilirim... Bu oyunun son sahnesi için bir melek hayal ediyorum."

"Bir melek mi? Neden?"

"Bilmem."

"Peki oyun nasıl bitecek?"

"Şu an için, tek bildiğim sonunda bir melek olacağı."

"Melek senin için ne ifade ediyor?"

"İlahiyat konusunda pek iyi değilimdir. Meleği daha çok, iyiliği için teşekkür etmek istediğimiz birine söylediğimiz: 'Siz bir meleksiniz,' cümlesinden yola çıkarak düşünüyorum. İnsanlar sık sık anneme bunu söyler. Bu yüzden onu, eşeklerin ve meleklerin arasında hayal ettiğini söylediğinde şaşırdım. O böyledir."

"İlahiyat konusunda ben de pek iyi sayılmam. Tek hatırladığım gökyüzünden kovulan melekler olduğu."

"Evet, gökyüzünden kovulan melekler," diye tekrarladı Charles.

"Melekler hakkında başka ne biliyoruz? Bellerinin ince olduğunu..."

"Gerçekten de, göbekli bir melek hayal etmek zor."

"Bir de kanatlarının olduğunu biliyoruz. Ayrıca, beyaz olduklarını. Beyaz. Dinle Charles, yanılmıyorsam, meleklerin cinsiyeti yok. Beyazlıklarının sırrı budur belki."

"Belki."

"Ve iyiliklerinin."

"Belki."

Bir sessizliğin ardından Alain: "Meleklerin göbek deliği olur mu?" dedi.

"Neden sordun?"

"Meleklerin cinsiyeti yoksa, bir kadının karnından doğmamışlar demektir."

"Öyledir kuşkusuz."

"O zaman göbek deliği yoktur."

"Evet, yoktur kuşkusuz..."

Alain, yazlık bir villanın havuzunun yanı başında, işaretparmağıyla on yaşındaki oğlunun göbek deliğine dokunan genç kadını düşündü ve Charles'a şöyle dedi: "Tuhaf. Bir süredir, ben de hiç durmadan annemi düşünüyorum... mümkün ve mümkün olmayan her durumda..."

"Burada duralım dostum. Şu lanet kokteyle hazırlanmalıyım."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hepsi keyfin peşinde

Caliban

Caliban'ın ilk işi, o zamanlar onun için hayatın anlamı demek olan oyunculuktu; resmî belgelerinin üzerinde yazılı olarak bu kayıtlıydı ve işsizlik maaşını uzun zamandır işsiz bir oyuncu olarak alıyordu. Sahne üzerinde görülebildiği son defa, Shakespeare'in *Fırtına* adlı oyununda ada yerlisi Caliban'ı canlandırmıştı. Vücudu kahverengi bir boyayla kaplanmıştı, başında siyah bir peruk vardı, bir deli gibi haykırıyor, atlayıp zıplıyordu. Performansı arkadaşlarını öyle büyülemişti ki onu, kendilerine bu performansını hatırlatan isimle çağırmaya karar vermişlerdi. Bu uzun zaman önceydi. O zamandan beri, tiyatrolar ona iş vermekte tereddüt ediyordu, işsizlik maaşı da, milyonlarca oyuncunun, dansçının, şarkıcınınki gibi yıldan yıla düşüyordu. Hayatını kişiye özel kokteyller düzenleyerek kazanan Charles'ın onu garson olarak işe alması o sıralarda oldu. Böylece Caliban birkaç kuruş kazanabiliyordu ancak bunun yanı sıra, her zaman kayıp görevinin peşindeki bir oyuncu olarak bu işte, zaman zaman kimlik değiştirebilme fırsatının olduğunu da görmüştü. Estetik konusunda biraz naif fikirlere sahip biri olarak (aziz patronu, Shakespeare'in Caliban'ı da biraz naif değil miydi?) bir oyuncunun başarısının, oynadığı karakter gerçek hayatından ne kadar uzak olursa o kadar kayda değer olacağını düşü-

nüyordu. Bu yüzden Charles'a bir Fransız olarak değil, konuştuğu dili çevresindeki kimsenin bilmediği bir yabancı olarak eşlik etmek için ısrar etti. Kendine yeni bir anavatan bulması gerektiğinde, belki de hafif esmer teni yüzünden, Pakistan'ı seçti. Neden olmasın? Bir anavatan seçmekten daha kolay ne var. Ama o vatanın dilini uydurmak, işte o zor.

Uydurma bir dili hazırlık yapmadan, sadece otuz saniye, durmadan konuşmayı deneyin! Dönüp dolaşıp aynı heceleri tekrar edersiniz ve bir sahtekârlık yaptığınız hemen ortaya çıkar. Var olmayan bir dil uydurmak, ona her şeyden önce akustik bir inandırıcılık vermeyi gerektirir: Özel bir fonetik yaratmayı ve "a"yı ya da "o"yu Fransızlar gibi telaffuz etmemeyi; sabit bir vurgunun hangi hecenin üzerine düştüğüne karar vermeyi gerektirir. Sözün doğası gereği, bu anlamsız seslerin geri planında, dilbilgisel bir yapı tasarlamak ve hangi sözcüğün fiil hangisinin isim olduğunu bilmek de tavsiye edilir. Ayrıca iki arkadaş söz konusu olduğuna göre, ikincisinin, Fransız olanın, yani bu durumda Charles'ın rolünü de belirlemek önemliydi: Urduca konuşmayı bilmese de, acil durumlarda, tek kelime Fransızca konuşmadan gerekli konularda anlaşmaları için, onun da en azından birkaç kelime bilmesi gerekiyordu.

Bu zordu ama eğlenceliydi. Ne yazık ki, şakaların en hoşu bile yaşlılığın kanunundan kaçamaz. İki arkadaş her ne kadar ilk birkaç kokteyl sırasında eğlenseler de, Caliban daha hemen başlarda, bütün bu zahmetli kandırmacanın bir işe yaradığından kuşku duymaya başladı; zira konuklar ona hiç ilgi göstermiyorlardı, konuştuğu dil anlaşılmaz olduğu için onu dinlemiyorlar, yemek ya da içmek istedikleri şeyleri basit el kol göstermekle yetiniyorlardı. Caliban, seyircisi olmayan bir oyuncuya dönüşmüştü.

Beyaz ceketler ve Portekizli genç kadın

D'Ardelo'nun dairesine kokteyl başlamadan iki saat önce geldiler. "Madam, bu benim yardımcım. Pakistanlıdır. Tek kelime Fransızca bilmez, özür dilerim," dedi Charles ve ardından Caliban, anlaşılmaz birkaç cümle sarf ederek Madam D'Ardelo'nun karşısında saygıyla eğildi. Bu durumla hiç ilgilenmeyen Madam D'Ardelo' nun bezgin kayıtsızlığı, çok emek vererek uydurduğu dilin işe yaramadığı hissini doğrulayınca Caliban'ın içini melankoli sarmaya başladı.

Neyse ki Caliban, bu hayal kırklığının hemen ardından, küçük bir sevinçle teselli buldu: Madam D'Ardelo' nun iki beyefendinin hizmetine girmesini buyurduğu hizmetçi, gözlerini böylesi egzotik bir varlıktan ayıramıyordu. Caliban'la birçok kez konuşmayı denedi, onun bir tek anadilini bildiğini anlayınca önce mahcup oldu, ardından garip bir biçimde rahatladı. Zira kendisi de Portekizliydi. Caliban onunla Urduca konuştuğu için o da sevmediği Fransızcayı bir yana bırakıp sadece anadilini kullanma fırsatını yakalamıştı. Anlamadıkları iki dilde kurdukları iletişim onları yakınlaştırdı.

Evin önünde küçük bir kamyon durdu, iki görevli Charles'ın bütün siparişlerini, şarap ve viski şişelerini, jambonları, salamları, atıştırmalıkları kamyondan indirip mutfağa bıraktı. Hizmetçinin de yardımıyla Charles ve Caliban salona yerleştirilmiş uzun masaya devasa bir örtü örttüler, tabakları, tepsileri, bardakları ve şişeleri yerleştirdiler. Sonra, kokteyl saati yaklaşırken Madam D'Ardelo'nun onlara tahsis ettiği küçük bir odaya çekildiler. Küçük bir bavulun içinden iki beyaz ceket çıkartıp üzerlerine giydiler. Aynaya ihtiyaçları yoktu. Birbirlerine bakınca, kendilerini hafifçe gülmekten alıkoyamadılar. Bu onlar

için her zaman kısacık bir keyif ânı olmuştu. O an, hayatlarını kazanmak için, zorunlu oldukları için çalıştıklarını neredeyse unutuyorlardı; birbirlerini beyaz, iğreti kıyafetleri içinde görünce, eğlendikleri izlenimine kapılıyorlardı.

Charles, Caliban'ı son tepsileri hazırlaması için bırakıp salona doğru uzaklaştı. Kendinden emin, çok genç bir kız mutfağa girdi ve hizmetçi kadına dönüp: "Bir saniye için bile olsa salonda görünmeyeceksin! Misafirlerimiz seni görürlerse kaçarlar!" dedi. Sonra da Portekizli hizmetçinin dudaklarına bakıp kahkahayı bastı: "Bu rengi nereden buldun? Bir Afrika kuşuna benzemişsin! Burenbububu papağanına benzemişsin!" dedi ve gülerek mutfaktan çıktı.

Gözleri dolan Portekizli kız Caliban'a (Portekizce olarak): "Madam kibar biri! Ama kızı! Öyle kötü ki! Böyle konuştu çünkü sizi beğendi! Etrafta erkekler olduğunda, bana hep kötü davranır! Erkeklerin önünde beni aşağılamak hoşuna gidiyor," dedi.

Hiçbir cevap veremeyen Caliban hizmetçi kızın saçlarını okşadı. Kız gözlerini ona doğru kaldırıp (Fransızca olarak): "Bakar mısınız, rujum o kadar kötü mü?" diye sordu.

Caliban dudaklarını iyice görsün diye kız başını sağa sola döndürdü.

"Hayır," dedi Caliban, (Urduca olarak) "rujunuzun rengini çok iyi seçmişsiniz..."

Caliban beyaz ceketinin içinde hizmetçiye daha da yakışıklı, daha da olağanüstü görünüyordu, kız ona (Portekizce olarak):

"Burada olmanız beni öyle mutlu ediyor ki," dedi.

Caliban da kızın güzel sözlerine kapılıp (yine Urduca olarak): "Üstelik sadece dudaklarınız değil, yüzünüz,

vücudunuz, bir bütün olarak, baştan aşağıya güzelsiniz, çok güzelsiniz..." dedi.

"Oh, burada olmanız beni öyle mutlu ediyor ki," diye cevapladı kız (Portekizce olarak).

Duvardaki fotoğraf

O akşam, sadece kandırmacasını artık hiç eğlenceli bulmayan Caliban değil, bütün karakterlerim hüzünle gölgelendi: Hasta annesi için duyduğu endişeyi Alain'e açan Charles da; hem kendisinin hiç tatmadığı bu anne baba sevgisiyle hem de ona yabancı olsa da içinde nostalji uyandıran bir dünyaya ait yaşlı, köyde yaşayan bir kadının hayaliyle duygulanan Alain de. Alain konuşmayı uzatmak istese de, ne yazık ki Charles'ın acelesi vardı ve telefonu kapatması gerekmişti. Bunun üzerine Alain, Madeleine'i aramak üzere cep telefonunu aldı. Telefon boş yere çalıp durdu. Böyle anlarda sıkça yaptığı gibi, Alain bakışlarını duvarda asılı bir fotoğrafa çevirdi. Stüdyo dairesinde başka hiç fotoğraf yoktu; onun dışında: genç bir kadının yüzü; annesininki.

Alain'in doğumundan birkaç ay sonra, ketum olduğu için onun hakkında tek bir kötü söz söylemeyen kocasını terk etmişti. Duyarlı ve müşfik bir adamdı. Bir kadının, bu kadar duyarlı ve müşfik bir adamı nasıl terk edebildiğini, hele çocukluğundan beri (değilse de, ana rahmine düştüğünden beri) kendisi de duyarlı ve müşfik olan oğlunu (bunun farkındaydı) nasıl terk edebildiğini çocuk anlamıyordu.

"Nerede yaşıyor?" diye sormuştu o zaman babasına.

"Muhtemelen Amerika'da."

" 'Muhtemelen' de ne demek?"

"Adresini bilmiyorum."

"Ama adresi sana bildirmek onun sorumluluğu."

"Bana karşı hiçbir sorumluluğu yok."

"Peki bana karşı? Benden haber almak istemiyor mu? Ne yaptığımı bilmek istemiyor mu? Onun hakkında ne düşündüğümü öğrenmek istemiyor mu?"

Bir gün babası artık kendine hâkim olamayıp: "Madem ısrar ediyorsun, söyleyeyim: Annen senin doğmanı hiç istemedi. Buralarda dolanmanı, kendini üzerinde iyi hissettiğin bu koltuğa gömülüp oturmanı hiç istemedi. Seni istemiyordu. Şimdi anladın mı?" dedi.

Baba saldırgan biri değildi. Ne var ki tüm ihtiyatlığına rağmen, bir insan evladının dünyaya gelmesini engellemek isteyen bir kadınla yaşadığı muazzam fikir uyuşmazlığını saklamayı başaramamıştı.

Alain'in annesiyle, kiralık bir yazlık villanın havuz başındaki son karşılaşmasından daha önce söz etmiştim. O zaman on yaşındaydı. Babası öldüğünde ise on altı. Cenaze töreninden birkaç gün sonra, bir aile albümünden annesinin fotoğrafını çıkarıp almış, onu çerçeveletmiş sonra da duvara asmıştı. Stüdyo dairesinde neden babasının hiç fotoğrafı yoktu? Bilmiyorum. Peki bu mantıksız mıydı? Elbette. Adaletsiz miydi? Hiç şüphesiz. Ama öyleydi: Dairesinin duvarlarında sadece bir tek fotoğraf asılıydı: annesininki. O fotoğrafla zaman zaman konuşurdu:

"Neden kürtaj olmadın? Sana engel mi oldu?"

Fotoğraftan gelen ses ona yanıt verdi:

"Bunu hiç öğrenemeyeceksin. Benim hakkımda uydurduğun her şey, bir peri masalından ibaret. Ama seviyorum senin peri masallarını. Benden, genç bir adamı nehirde boğan bir katil yaratsan bile. Hepsi hoşuma gidiyordu. Devam et Alain. Anlat! Hayal kur! Ben dinliyorum."

Alain de hayal etti: Babasını annesinin üzerinde hayal etti. Birleşmeden önce, annesi onu uyarmıştı: "Hapımı almadım, dikkatli ol!" Babası annesine güvence vermişti. Annesi de endişe duymadan sevişmişti, sonra adamın yüzünde beliren ve gittikçe büyüyen zevk ifadesini görünce: "Dikkatli ol!" diye, sonra da: "Hayır, hayır! İstemiyorum, istemiyorum!" diye bağırmaya başladı, ne var ki adamın yüzü gitgide kızardı, kızardı ve iğrenç bir hal aldı, kadın kendisine sımsıkı yapışan o ağırlaşmış bedeni itti, debelendi ama adam ona daha da sıkı sarılmaya başlayınca, bunun sebebinin uyarılmanın adamın gözlerini kör etmesi değil bir arzu, soğuk ve önceden tasarlanmış bir arzu olduğunu anladı, diğer yandan kadının hissettiği arzunun ötesinde bir duyguydu; nefretti hissettiği, mücadeleyi kaybedince daha da şiddetlenen bir nefret.

Bu Alain'in anne ve babasının cinsel birleşmesini ilk hayal edişi değildi; bu birleşme onu hipnotize ediyor, ona, her insanın rahme düştüğü ânın kopyası olduğunu düşündürüyordu. Aynanın önünde dikildi ve onu dünyaya getirten eşzamanlı çifte nefretin izlerini görebilmek için dikkatle yüzünü inceledi: Adamın orgazm olduğu anda, adamın nefreti ve kadının nefreti; müşfik ve fiziksel olarak güçlü olanın nefretinin, cesur ve fiziksel olarak zayıf olanın nefretiyle çiftleşmesi.

Sonra, bu çifte nefretin meyvesinin bir özürcüden başka bir şey olamayacağını söyledi kendi kendine: Babası gibi müşfik ve duyarlıydı; ve annesinin onu gördüğü gibi, bir davetsiz misafir olarak kalacaktı. Hem bir davetsiz misafir hem de müşfik olan biri, acımasız bir mantığın sonucu olarak, hayatı boyunca özür dilemeye mahkûmdur.

Alain duvarda asılı duran yüze baktı ve bir kez daha, ıslak elbisesinin içindeki mağlup haliyle arabaya binen, kapıcı odasının önünden fark edilmeden süzülen, merdiveni çıkan, davetsiz misafir bedeninden çıkıncaya kadar kalacağı daireye çıplak ayaklarıyla giren kadını gördü. Birkaç ay sonra, her ikisini de terk etmek üzere çıkacaktı oradan.

Ramon kokteyle çok keyifsiz geliyor

Luxembourg Bahçesi'ndeki karşılaşmalarının sonrasında hissettiği merhamet duygusuna rağmen Ramon, D'Ardelo'nun sevmediği türden insanlardan olduğu gerçeğine dair hiçbir şeyi değiştiremedi. Üstelik, ikisinin ortak yanları olmasına rağmen bu böyleydi: Başkalarının gözlerini kamaştırma; eğlenceli bir fikirle onları şaşırtma, onların gözleri önünde bir kadını fethetme tutkusu. Ne var ki Ramon bir narsisist değildi. Gösterişi sevmekle birlikte haset duygusundan korkardı; hayran olunmak hoşuna gidiyordu ama hayranlardan kaçıyordu. Özel hayatında aldığı bazı yaraların ardından ama özellikle geçen sene o uğursuz emekliler kervanına katılması gerek-

tiğinden beri, ağırbaşlılığı yalnızlık aşkına dönüşmüştü; vaktiyle onu gençleştiren konformist olmayan sözleri, şimdi onu yanıltıcı görünüşüne rağmen, modası geçmiş, zaman dışı bir karakter, yani yaşlı biri yapıyordu.

Bu yüzden eski meslektaşının (o daha emekli olmamıştı) onu davet ettiği kokteyle gitmeme kararı aldı ve bu kararını son âna, ta ki Charles ve Caliban gitgide daha sıkıcı bir hal alan garsonluk görevlerini sadece onun varlığının çekilir kılacağına dair yemin edene kadar değiştirmedi. Yine de Ramon çok geç, davetlilerden birinin ev sahibinin onuruna bir söylev çekmesinden çok sonra geldi. Daire tıklım tıklım doluydu. Konuklardan kimseyi tanımayan Ramon, iki arkadaşının arkasında içki servisi yaptığı uzun masaya yöneldi. Keyifsizliklerini dağıtmak için Ramon onlara uydurdukları Urducayı taklit ederek birkaç kelime söyledi. Caliban da aynı uydurma dilin otantik versiyonuyla ona cevap verdi.

Sonra elinde bir bardak, keyifsiz keyifsiz yabancılar arasında dolanırken, holün kapısına doğru dönmüş bazı kişilerin heyecanı Ramon'un ilgisini çekti. Holde, ellilerinde, ince uzun, güzel bir kadın belirdi. Kadının başı arkaya doğru hafifçe eğilmişti, önce geriye doğru atıp sonra zarifçe öne düşmelerine izin verdiği saçlarının arasından birçok defa ellerini geçirdi; ve yüzündeki zarif trajik ifadeyi her birine ayrı ayrı sundu; davetlilerin hiçbiri kadınla daha önce tanışmamıştı ama hepsi onu fotoğraflarından tanıyordu: La Franck'dı bu. Kadın uzun masasının önünde durdu, eğildi ve yoğun bir dikkatle Caliban'a beğendiği çeşitli kanepeleri gösterdi.

La Franck'ın tabağı az sonra doldu, Ramon, D'Ardelo'nun Luxembourg Bahçesi'nde ona anlattıklarını düşündü: Kadın sevgilisini yeni kaybetmişti, onu o kadar tutkuyla sevmişti ki, göklerden gelen sihirli bir buyrukla, adamın öldüğü an duyduğu keder yoğun bir mutluluğa

dönüşmüş ve yaşama arzusu yüz kat artmıştı. Ramon onu inceliyordu: Kadın kanepeleri ağzına atıyordu, sonra yüzü güçlü çiğneme hareketleriyle oynuyordu.

D'Ardelo'nun kızı (Ramon onu daha önce görmüştü) ince uzun, meşhur kadını fark ettiğinde, ağzının oynaması durdu (o da bir şeyler çiğniyordu) ve bacakları koşmaya başladı: "Sevgili dostum!" Kız onu kucaklamak istedi ama meşhur kadının karnının önünde tuttuğu tabak ona engel oldu.

"Sevgili dostum!" diye tekrarladı kız, bu sırada La Franck ağzındaki büyük ekmek ve salam kütlesiyle uğraşıyordu. Hepsini yutamayınca, lokmayı azıdişleriyle yanağı arasındaki yere itmek için dilini kullandı; sonra güçlükle, söylediklerinden bir şey anlamayan kıza birkaç kelime etmeyi denedi.

Ramon onları daha yakından gözlemek için öne doğru iki adım attı. Genç D'Ardelo kendi ağzındaki lokmayı yutmuştu ve çınlayan bir sesle: "Her şeyi biliyorum, her şeyi biliyorum! Sizi hiç yalnız bırakmayacağız! Hiç!" diye ilan etti.

La Franck, gözleri boşluğa sabitlenmiş olarak (Ramon, kadının onunla konuşanın kim olduğunu bilmediğini anladı) lokmanın bir parçasını ağzının ortasına geçirdi, çiğnedi, yarısını yuttu ve, "İnsan dediğin yalnızlıktan ibarettir," dedi.

"Oh, ne kadar da doğru!" diye bağırdı genç D'Ardelo.

"Yalnızlıklarla çevrili bir yalnızlık," diye ekledi La Franck, sonra ağzındakinin geri kalanını çiğnemeden yuttu ve arkasını dönüp başka bir yere gitti.

Kendisi farkında olmasa da, Ramon'un yüzünde küçük, hoş bir gülümseme belirmişti.

Alain dolabın yukarısına bir şişe armanyak koyuyor

Ramon'un yüzünü ansızın aydınlatan bu küçük gülümsemeyle neredeyse aynı anda, Alain'in de bir özürcünün yaradılışı hakkındaki düşünceleri bir telefon ziliyle kesiliverdi. Arayanın Madeleine olduğunu hemen anladı. Bu ikisinin, bu denli az ortak ilgi alanına sahip olup da nasıl hep bu kadar uzun ve bu kadar zevk alarak konuşabildiklerini anlamak zor doğrusu. Ramon, insanların birbirlerini anlayamadan konuştukları, her biri Tarih'in farklı birer noktasında yükselen rasathanelere dair teorisini anlatırken, Alain'in aklına hemen kız arkadaşı gelmişti; zira onun sayesinde, gerçek âşıkların diyaloglarının bile, eğer doğum tarihleri birbirinden çok uzaksa, karşılıklı olarak büyük oranda anlaşılmazlıklar gizleyen iki monoloğun birbirinin içine geçmesinden başka bir şey olmadığını öğrenmişti. İşte bu yüzden, Madeleine'in örneğin, eskinin meşhurlarının isimlerini bozarak söylemesinin onlardan bahsedildiğini hiç duymamış olduğundan mı kaynaklandığını yoksa herkese, kendisi dünyaya gelmeden önce olup bitenlere en küçük bir ilgi duymadığını göstermek için kasten mi isimlerle alay ettiğini hiç bilmiyordu. Alain bundan rahatsızlık duymuyordu. Olduğu haliyle onunla birlikte olmak onu eğlendiriyordu, üstelik sonrasında yeniden, Bosch'un, Gaugin'in (ayrıca başka bilmem kimlerin) tablolarının röprodüksiyonu olan ve iç dünyasını sınırlayan afişleri astığı stüdyosundaki yalnızlığına döndüğünde daha da mutlu olabiliyordu.

Altmış yıl önce doğmuş olsaydı sanatçı olacağına dair muğlak bir fikre sahip olmuştu hep. Gerçekten de muğlak bir fikirdi bu; zira sanatçı kelimesinin bugün ne anlama geldiği bilmiyordu. Vitrin tasarımcısına dönüş-

müş bir ressam mı? Bir şair mi? Şairler hâlâ var mı? Şu son haftalarda onu keyiflendiren şey Charles'ın fantezisinin, kukla oyununun, tam da hiçbir anlamı olmadığı için onu cezbeden bu anlamsızlığın bir parçası olmak olmuştu.

Yapmaktan hoşlanacağı şeyi yaparak hayatını kazanamayacağını bilerek (peki ne yapmaktan hoşlanacağını biliyor muydu?) öğrenim hayatının ardından, özgünlüğünü, fikirlerini, yeteneklerini değil sadece aklını kullanmasını gerektiren, yani farklı canlılarda sadece niceliği belirlenebilen, kiminde daha az kiminde daha çok bulunan –ki Alain daha çok bulunanlardandı– şu aritmetiksel olarak ölçülebilen yeteneği değerlendireceği, iyi maaş aldığı, ara sıra bir şişe armanyak satın alabileceği bir iş seçmişti. Birkaç gün önce, etiketindeki tarihin kendi doğum tarihiyle tuttuğunu fark edince bir şişe armanyak almıştı. Şişeyi doğum gününde arkadaşlarıyla birlikte zaferini, şiire duyduğu naçizane hürmeti sayesinde, asla tek bir dize bile yazmamaya ant içen büyük şairin zaferini kutlamak üzere açacağına dair kendine söz vermişti.

Madeleine'le yaptığı uzun sohbet sonrasında halinden memnun hatta neredeyse neşe içinde, elindeki armanyak şişesiyle bir sandalyeye çıkıp onu yüksek (çok yüksek) bir dolabın üzerine koydu. Sonra parkeye oturup duvara dayandı, gözlerini şişeye dikti, onu yavaşça kraliçeye dönüştürüyorlardı.

Quaquelique'in keyfe çağrısı

Alain dolabın üzerindeki şişeye bakarken, Ramon da olmak istemediği bir yerde olduğu için kendine kızıyordu; bu insanların hiçbirinden hoşlanmıyordu; ve bilhassa D'Ardelo'yla karşılaşmaktan sakınmaya çalışıyordu ki, birkaç metre ötede onu gördü, La Franck'ın karşısına geçmiş onu belagatiyle cezbetmeye çalışıyordu; Ramon bir kez daha, Caliban'ın üç davetlinin bardağına Bordeaux şarabı koymakla meşgul olduğu uzun masanın yakınlarına sığındı; Caliban jest ve mimikleriyle onlara şarabın ender rastlanan kalitede olduğunu telkin ediyordu. Âdetleri bilen beyler kadehlerini havaya kaldırdılar, uzunca bir süre avuçlarının içinde ısıttılar, şarabın bir yudumunu ağızlarında beklettiler, birbirlerine, önce büyük bir konsantrasyonu sonra da şaşkınlık dolu bir hayranlığı ifade eden yüzlerini gösterdiler ve büyülendiklerini yüksek sesle ilan ederek bu faslı bitirdiler. Bütün bunlar, bu zevk şenliği konuşmaya başlamalarıyla aniden kesilinceye kadar altı üstü bir dakika sürdü, onları pür dikkat izleyen Ramon, üç mezarcının, tabutunun üzerine muhabbetlerinin toprağını ve tozunu atarak yüce şarap zevkini toprağa verdikleri bir cenaze törenine katıldığı izlenimine kapıldı; yüzünde bir kez daha küçük bir gülümseme şekillendiği sırada, arkasından çok zayıf, zar zor duyulan, vızıltıyı andıran bir ses duyuldu: "Ramon! Burada ne işin var?"

Ramon arkasına döndü: "Quaquelique! Asıl senin burada ne işin var?"

"Yeni bir sevgili arayışındayım," diye yanıtladı Quaquelique, hiç mi hiç ilgi çekici olmayan küçük suratı ışıldadı.

"Dostum," dedi Ramon, "hâlâ seni tanıdığım günkü gibisin."

"Bilirsin, sıkıntı işte, daha kötüsü yoktur. Bu yüzden sevgili değiştiriyorum. Bu da olmasa hiç keyfim olmaz!"

"Ah keyif!" diye haykırdı Ramon bu kelimeyle aydınlanmış gibi. "Evet, söylemiştin! Keyif! Bütün mesele bu, gerisi hikâye! Ah, seni yeniden görmek ne hoş! Daha birkaç gün önce, arkadaşlarıma senden bahsediyordum, oh benim Quaqui'm, benim Quaqueli'm, sana anlatacağım öyle çok şey var ki..."

Aynı anda, birkaç adım ötede, önceden tanıdığı genç bir hanımın güzel yüzünü fark etti; bu onu büyüledi; aynı zaman diliminde mükemmelen birbirine bağlanan bu beklenmedik iki karşılaşma ona enerji yüklemiş gibiydi; kafasında "keyif" sözcüklerinin yankısı bir çağrı gibi çınlıyordu. "Affedersin," dedi Quaquelique'e, "konuşmaya sonra devam ederiz, şimdi... anlarsın ya..."

Quaquelique gülümsedi: "Tabii ki anlarım! Hadi git, hadi!"

"Sizi tekrar gördüğüme çok sevindim Julie," dedi Ramon genç kadına. "Görüşmeyeli bir asır oldu."

"Bu sizin hatanız," dedi genç kadın, küstahça gözlerinin içine bakarak.

"Bu uğursuz davete hangi saçma nedenle geldiğimi bilmiyordum, ta ki şu âna kadar. Artık biliyorum."

"Ve bir anda, uğursuz davet uğursuz olmaktan çıktı," diyerek güldü Julie.

"Onu uğurlu yapan sizsiniz," dedi Ramon, o da gülüyordu. "Peki sizi buraya hangi rüzgâr attı?"

Julie üniversite camiasından yaşlı (çok yaşlı) bir ünlünün etrafını saran çemberi işaret eden bir hareket yaptı: "Söyleyecek bir sözü her zaman vardır," dedi sonra da, "bu gece sizi tekrar görmek için sabırsızlanıyorum..." diye ekledi.

Keyfi son derece yerinde olan Ramon, gözucuyla uzun masanın ardındaki Charles'a baktı, arkadaşı tuhaf bir dalgınlık içindeydi, gözlerini yukarıda bir yerlere dikmişti. Bu garip duruş Ramon'un merakını uyandırdı, sonra kendi kendine: Yukarıda olup bitenle ilgilenmemek ne büyük zevk, burada aşağıda olmak ne büyük zevk dedi; ve gitmekte olan Julie'ye baktı; kalçasının hareketleri onu selamlıyor, davet ediyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tavanın altında küçük bir tüy süzülüyor

Tavanın altında küçük bir tüy süzülüyor

"...Charles'ı gördü, tuhaf bir dalgınlık içindeydi, gözlerini yukarıda bir yerlere dikmişti..." Bunlar önceki bölümün son paragrafında yazdığım son sözcükler. Peki Charles yukarıda neye bakıyordu?

Tavanın altında hafifçe salınan minicik bir nesne; aheste aheste süzülen, inen, çıkan küçücük bir tüy. Tabaklar, şişeler ve bardaklarla kaplı uzun masanın arkasındaki Charles ayakta, hareketsiz duruyordu, başı hafifçe arkaya eğilmişti, aynı anda, bu duruşun meraka düşürdüğü davetliler de birbiri ardına onun bakışını takip etmeye başlamışlardı.

Küçük tüyün avare salınışını dikkatle izlerken, Charles yüreğinin daraldığını hissetti; şu son birkaç haftadır düşündüğü meleğin, ona şimdiden buralarda bir yerde, çok yakında olduğunu haber verdiği geldi aklına. Belki de cennetten kovulmadan önce ürkmüş, zar zor görülen bu minicik tüyün, hissettiği kaygının bir izi gibi, yıldızlarla paylaştığı mutlu hayatından bir anı gibi, gelişini anlatan ve yaklaşan sonu bildiren bir kartvizit gibi, kanadından düşmesine göz yummuştu.

Oysa Charles sonla yüzleşmeye henüz hazır değildi; son, onu ertelemeyi isterdi. Gözünün önünde hasta annesinin görüntüsü beliriverdi, kalbi sıkıştı.

Yine de tüy oradaydı işte, bir yükseliyor bir alçalıyordu, aynı anda salonun ters köşesindeki La Franck da tavana doğru bakıyordu. Tüy konabilsin diye, işaretparmağını uzatarak elini havaya kaldırdı. Ama tüy La Franck'ın parmağından kaçıp avareliğine devam etti...

Bir düşün sonu

Küçük tüy, La Franck'ın havadaki elinin üzerinde başıboş gezintisine devam ediyordu, büyük bir masanın etrafında toplanmış, ortada salınan küçük bir tüy olmasa da, gözlerini yukarıya dikmiş yirmi kadar adam hayal ettim; onları korkutan şeyin ne (öldürülebilir bir düşman gibi) karşılarında ne de (gizli polisin açığa çıkarabileceği bir tuzak gibi) aşağılarında olması, görünmez, bedensiz, anlaşılmaz, ele geçirilemez, cezalandırılamaz ve muzip bir gizeme sahip bir tehdit gibi üzerlerinde bir yerlerde bulunması, onları daha da sersemletmiş ve germişti. Aralarından birkaçı nereye gideceklerini bilemeden sandalyelerinden kalktı.

Büyük masanın başında kayıtsızca oturmuş homurdanan Stalin'i gördüm: "Sakin olun ödlekler! Neden korktunuz?" dedi. Sonra daha yüksek sesle ekledi: "Oturun, toplantı bitmedi!"

Pencerenin yanından Molotov fısıldadı: "Josef, bir şeyler olacak. Senin heykellerini yıkacakları söyleniyor." Sonra Stalin'in alaycı bakışları eşliğinde, sessizliğinin ağırlığı altında, uysalca başını eğdi ve masadaki sandalyesine gidip tekrar oturdu.

Hepsi yerlerine döndüklerinde Stalin: "Buna bir düşün sonu denir! Bütün düşler bir gün biter. Bu kaçınılmaz olduğu kadar beklenmediktir de. Bunu bilmiyor musunuz cahiller?"dedi.

Hepsi sustu, bir tek Kalinin kendine hâkim olamayarak yüksek sesle: "Ne olursa olsun, Kaliningrad sonsuza kadar Kaliningrad olarak kalacak!" diye beyan etti.

"Hak ettiği gibi. Ayrıca, Kant'ın isminin sonsuza kadar seninkiyle birlikte anılacağını bilmek beni çok mutlu ediyor," diye yanıtladı Stalin, gitgide neşeleniyordu. "Zira biliyorsun, Kant bunu kesinlikle hak ediyor." Neşeli ve bir o kadar da yalnız kahkahası büyük salonda uzun süre başıboş dolanıp durdu.

Ramon'un şakaların sonu için ağıtı

Stalin'in kahkahasının uzaklardan gelen yankısı salonda hafifçe titreşti. Charles uzun içki masasının arkasından, gözlerini dikmiş La Franck'ın havada duran işaretparmağının üzerindeki küçük tüye bakıyordu hâlâ, Ramon ise bütün bu yukarı çevrilmiş başların ortasında, Julie'yle birlikte görünmeden, gizlice sıvışabileceği ânın gelmiş olmasına seviniyordu. Sağına soluna bakındı, Julie ortada yoktu. Sesini hâlâ duyuyordu; son sözleri bir davet gibi kulağında çınlıyordu. Ona selamlar yollayarak uzaklaşan muhteşem kalçalarını hâlâ görüyordu. Tuvalete mi gitmişti acaba? Makyajını mı tazeliyordu? Ramon kısa bir koridora girdi ve kapının önünde bekledi. İçeriden birçok kadın çıktı, ona şüpheyle baktılar ama Julie

görünmedi. Apaçık ortadaydı. Julie çoktan gitmişti. Onu başından savmıştı. Ansızın, bu kasvetli topluluğu bırakıp gitmek geldi içinden, hemen, hiç vakit kaybetmeden orayı terk etmek; ve çıkışa doğru yöneldi. Ama birkaç adım atmıştı ki elinde bir tepsiyle Caliban önünde beliriverdi: "Tanrım, Ramon, ne kadar kederli görünüyorsun! Hemen bir viski al."

İnsan bir arkadaşına nasıl somurtur? Birdenbire karşılaşmalarının zaten karşı konulmaz bir çekiciliği vardı: Etraftaki bütün dangalaklar da, hipnotize olmuş gibi, başlarını yukarı çevirmiş aynı saçma yere baktıklarına göre, nihayet Caliban'la aşağıda, zeminde, tüm samimiyetiyle, bir özgürlük adasındaymış gibi yalnız kalabilirdi. Durdular, Caliban eğlenceli bir şeyler söylemek için Urduca bir cümle söyledi.

Ramon cevap verdi (Fransızca olarak): "Bu şahane dilbilimsel performansın için seni kutlarım dostum. Ama neşelendirmek yerine, beni yine kedere boğdun."

Ramon tepsiden bir bardak viski aldı, içti, bardağı tepsiye bıraktı, bir kadeh daha aldı ve elinde tuttu: "Charles ve sen, züppelerin uşaklığını yaptığınız bu sosyete kokteylleri sırasında eğlenmek için bu Urdu dili saçmalığını uydurdunuz. Bu kandırmaca eğlencesinin sizi koruması gerekiyordu. Bu zaten hepimizin stratejisiydi. Bu dünyayı ne tersine döndürmenin ne onu yeniden düzenlemenin ne de bilinmeyene doğru hızla ilerleyen bu uğursuz koşuyu engellemenin mümkün olduğunu anlayalı uzun zaman oldu. Mümkün olan tek bir direniş vardı: dünyayı ciddiye almamak. Ama şakalarımızın gücünü kaybettiğini fark ettim. Neşelenmek için kendini Urduca konuşmaya zorluyorsun. Nafile. Tek hissettiğin yorgunluk ve bıkkınlık."

Bir süre sustu ve Caliban'ın işaretparmağını dudaklarına götürdüğünü gördü.

"Ne oldu?"

Caliban başıyla, iki-üç metre ötelerindeki kısa boylu, kel bir adamı işaret etti, başını yukarıya doğru çevirmemiş onlara bakan tek insan oydu.

"Eee?" dedi Ramon.

"Fransızca konuşma! Bizi dinliyor," diye fısıldadı Caliban.

"Peki seni endişelendiren ne?"

"Rica ediyorum, Fransızca konuşma! Sanırım bir saattir beni izliyor."

Arkadaşının asıl sıkıntısını anlayan Ramon, Urduca beklenmedik birkaç kelime etti.

Caliban tepki vermedi, sonra, biraz sakinleşince: "Şimdi başka bir yere bakıyor," dedi, ardından: "Gitti," diye ekledi.

Altüst olan Ramon kadehteki viskiyi içti, boş bardağı tepsiye koyup düşünmeden bir kadeh daha aldı (şimdiden üç olmuştu). Ardından, ciddi bir ses tonuyla konuştu: "Seni temin ederim, bu olasılık aklımın ucundan bile geçmemişti. Meğer durum buymuş! Ya hakikatin uşaklarından biri senin Fransız olduğunu keşfederse! O zaman elbette şüpheli haline geleceksin! Kimliğini saklamanın karanlık bir nedeni olduğunu düşünecekler kuşkusuz! Polisi arayacaklar! Sorgulanacaksın! Urduca konuşmanın bir şaka olduğunu söyleyeceksin. Onlar da gülecekler: Ne aptalca bir bahane diyecekler! Kuşkusuz kötü bir şey yapmaya hazırlanıyordun! Bileklerini kelepçeyi vuracaklar!"

Caliban'ın yüzünde yeniden beliren endişeyi gördü: "Hayır, hayır, az önce söylediklerimi unut! Saçmaladım. Abarttım!" Sonra sesini alçaltarak ekledi: "Ama seni anlıyorum. Şakalar tehlikeli olmaya başladı. Tanrım, bunu bilmen gerekir! Stalin'in arkadaşlarına anlattığı keklik hikâyesini hatırla. Tuvaletten haykıran Kruşçev'i hatırla!

Onun, hakikatin büyük kahramanının, nasıl da aşağılayarak tıslադığını hatırla! O sahne gelecekten haber veriyordu! Yeni bir zamanı başlatıyordu gerçekten. Şakaların alacakaranlığı! Şaka-sonrası dönem!"

Julie ve kalçasının gittiği üç saniyelik zaman dilimi yeniden gözlerinin önüne gelince, Ramon'un yüzünden bir kez daha küçük bir hüzün bulutu geçti; bardağındaki viskiyi bir dikişte içti, kadehi tepsiye bıraktı, bir tane daha aldı (dördüncüyü) ve ilan etti: "Sevgili dostum, özlediğim bir tek şey var, gamsızlık!"

Caliban hâlâ etrafına bakınıyordu; kısa boylu, kel adam ortalarda yoktu; bu onu sakinleştirdi; gülümsedi.

Ramon söze devam etti: "Ah gamsızlık! Hegel okudun mu hiç? Elbette okumadın. Kim olduğunu bile bilmiyorsun. Ama bizi yaratan efendimiz, vaktiyle, beni Hegel çalışmaya zorlamıştı. Komik üzerine düşüncesinde, Hegel gerçek mizahın sonsuz gamsızlıktan ayrı düşünülemeyeceğini söyler, iyi dinle, söylediği harfiyen şudur: 'sonsuz gamsızlık'; *unendliche Wohlgemutheit*.[1] Alayla, satirle, sarkazmla değil. Altındaki insanların sonsuz aptallığını ancak sonsuz gamsızlığın yükseklerinden gözlemleyebilir ve ona gülebilirsin."

Kısa bir duraksamanın ardından, elinde bardağı, yavaşça: "Peki nasıl ulaşacağız bu gamsızlığa?" Viskiyi içti ve boş bardağı tepsiye bıraktı. Caliban ona hoşça kal der gibi gülümsedi, arkasını döndü ve uzaklaştı. Ramon kolunu uzaklaşan arkadaşına doğru uzattı ve bağırdı: "Peki nasıl ulaşacağız bu gamsızlığa?"

1. (Alm.) Sonsuz gamsızlık. (Ç.N.)

La Franck gidiyor

Ramon'un sorusuna cevaben duydukları sadece çığlıklar, kahkahalar ve alkışlar oldu. Başını salonun öbür köşesine çevirdi, küçük tüy nihayet, elini büyük bir senfoninin son ölçülerini yöneten bir orkestra şefi gibi mümkün olduğunca yükseğe kaldırmış olan La Franck'ın işaretparmağına inmişti.

Heyecanlanan kalabalık yavaş yavaş sakinleşti, eli hâlâ havada olan La Franck (ağzında bir lokma pasta olmasına rağmen) borazan gibi tiz bir sesle nutuk çekmeye başladı: "Gökyüzü bana hayatımın öncekinden de güzel olacağına dair bir işaret yolladı. Yaşam ölümden daha güçlüdür; çünkü yaşam ölümle beslenir!"

La Franck sustu, onu dinleyen kalabalığa baktı ve pastadan artakalan son parçaları yuttu.

Etraftaki insanlar alkışlıyordu, D'Ardelo herkesin adına onu gösterişli biçimde öpmek istermiş gibi La Franck'a yaklaştı. Ama La Franck onu görmedi, eli hâlâ havadaydı, küçük tüy başparmağıyla işaretparmağının arasındaydı, dans adımlarıyla, zarifçe sekerek çıkışa doğru ilerledi.

Ramon gidiyor

Büyülenen Ramon sahneyi seyrediyordu, gülüşün bedeninde yeniden doğduğunu hissetti. Gülüş mü? Hegelci gamsızlık, yukarılardan onu nihayet fark edip evinde ağırlamaya karar mı vermişti yoksa? O gülüşü yakala-

yıp onu mümkün olduğunca uzun süre içinde tutmasına dair bir işaret değil miydi bu?

Kaçamak bakışı D'Ardelo'nun üzerine kondu. Gece boyunca bundan sakınmayı başarmıştı. Nezaket gereği yanına gidip ona hoşça kal demesi gerekir miydi? Hayır! Gamsızlığının bu yegâne ânını mahvetmeyecekti!

Neşeliydi ve tam anlamıyla sarhoştu, merdivenden indi, kendini sokağa attı ve bir taksi bakındı. Arada bir, tutamadığı kahkahalar atıyordu.

Havva'nın ağacı

Ramon taksi arıyordu, Alain de stüdyo dairesinde yere oturmuştu, sırtını duvara dayamıştı, başı öne düşmüştü; belki de uyuyakalmıştı. Bir kadın sesiyle uyandı:

"Daha önce bana anlattığın her şeyi seviyorum, uydurduğun her şeyi seviyorum ve bunlara ekleyecek hiçbir şeyim yok. Belki, göbek deliği hariç. Senin için, göbek deliği olmayan kadın, bir melek. Benim içinse, ilk kadın, Havva. Bir karından doğmadı, bir kapristen, yaratanın kaprisinden doğdu. İlk göbek bağı, onun vajinasından, göbek deliği olmayan bir kadının vajinasından çıktı. Eğer İncil'e inanacak olursam, her birinin ucunda küçük bir erkeğin ya da küçük bir kadının bağlı olduğu başka göbek bağları da ondan çıktı. Erkek bedenlerinin devamlılığı yoktu, tamamen lüzumsuzdular, öte yandan her kadının cinsel organından, ucundaki başka bir küçük erkek ya da kadınla birlikte, bir başka göbek bağı çıkıyordu ve bütün bunlar milyonlarca ve milyonlarca kez tekrarlandı, deva-

sa bir ağaca, bedenlerin sonsuzluğuyla oluşan bir ağaca, kolları göğe dokunan bir ağaca dönüştü. Bu koskocaman ağacın kökünün tek bir küçük kadının, ilk kadının, göbek deliksiz zavallı Havva'nın vajinasında olduğunu hayal et.

Ben hamile kaldığımda, kendimi bu ağacın bir parçası olarak görüyordum, onun kordonlarından birine asılıydım, ve senin de, doğmadan önce, bedenimden çıkan kordona bağlı olarak boşlukta salındığını düşündüm; ve o andan itibaren, aşağıda, göbek deliksiz kadını boğazlayan bir katil olduğunu hayal ettim, onun can çekiştiğini, öldüğünü, çürüdüğünü hayal ettim, öyle ki, kökü onda olan bu devasa ağaç aniden köksüz, temelsiz kaldı; yıkılmaya başladı, sonsuz dallarının bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmur gibi düştüğünü gördüm; söylediğimi iyi anla, hayalini kurduğum şey insanlık tarihinin sona ermesi, geleceğin yok olması değildi; hayır, hayır, arzu ettiğim şey, insanların, gelecekleriyle ve geçmişleriyle birlikte, başlangıçları ve sonlarıyla birlikte, var oldukları tüm süreyle birlikte, tüm hafızalarıyla birlikte, Neron'la ve Napoléon'la birlikte, Buddha'yla ve İsa'yla birlikte tamamen yok olmasıydı, ne yaptığını; ve hiç kuşkusuz ona en ufak bir zevk vermeyen sefil çiftleşmesinin bize ne korkulara mal olduğunu bilmeyen aptal bir ilk kadının göbek deliksiz karnında kök salmış ağacın yıkılmasını arzu ettim.."

Annenin sesi kesildi, Ramon bir taksi çevirdi, duvara yaslanmış Alain ise yeniden uyuyakaldı.

ALTINCI BÖLÜM

Meleklerin düşüşü

Mariana'ya veda

Son davetliler de gidince, Charles ve Caliban yeniden sıradan varlıklara dönüşmek için beyaz ceketlerini valizlerine koydular. Kederlenen Portekizli kadın, tabakları, çatal bıçakları, şişeleri topladı, ertesi gün görevlilerin onları götürmeleri için hepsini mutfağın bir köşesine koymalarına yardım etti. İyi niyetiyle onlara faydalı olmaya çalışıyor, yanlarından hiç ayrılmıyordu, saçma sapan manasız cümleler kuramayacak kadar yorgun olan iki arkadaş durup dinlenecek, Fransızca anlamlı iki cümle edecek bir saniye bulamamışlardı.

Beyaz ceketinden kurtulunca Caliban Portekizli kadının gözüne, zavallı bir hizmetçiyle bile rahatça konuşabilecek, yeryüzüne basit bir adam olarak inmiş bir Tanrı gibi göründü.

"Söylediklerimden hiç bir şey anlamıyor musunuz sahiden?" diye sordu kadın (Fransızca olarak).

Caliban çok yavaşça, her heceyi itinayla tane tane telaffuz ederek bir şeyler söyledi (Urduca olarak), gözleri kadınınkilere dalmıştı.

Kadın da, yavaşça konuşulduğunda bu dili anlaması mümkün olacakmış gibi dikkatle onu dinledi. Ama yenilgisini itiraf etmek zorunda kaldı: "Yavaş konuşsanız da, hiçbir şey anlamıyorum," dedi mutsuzlukla. Ardın-

dan Charles'a dönerek, "Ona kendi dilinde bir şeyler söyleyebilir misiniz?"diye sordu.

"Yalnızca çok basit ve mutfakla ilgili şeyler söyleyebilirim."

"Biliyorum," diye iç geçirdi kadın.

"Onu beğendiniz mi?" diye sordu Charles.

"Evet," dedi kadın, kıpkırmızı kesilmişti.

"Sizin için ne yapabilirim? Onu beğendiğinizi söyleyeyim mi?"

"Hayır," diye cevap verdi kadın şiddetle başını sallayarak. "Ona deyin ki, deyin ki..." Düşündü: "Deyin ki, burada, Fransa'da kendisini çok yalnız hissediyor olmalı. Çok yalnız. Demek isterim ki, bir şeye ihtiyacı olursa, bir yardıma, hatta yemek yemeye... ben..."

"Adınız nedir?"

"Mariana."

"Siz bir meleksiniz Mariana. Yolculuğumun ortasında çıkagelen bir melek."

"Ben melek değilim."

Aniden endişeye kapılan Charles karşı çıkmadı: "Ben de öyle olmadığını umuyorum. Çünkü ancak yolculuğun sonuna doğru melek görürüm. Ve sonu da, olabildiğince uzağa kovalamak isterim."

Charles annesini düşünürken Mariana'nın ricasını unuttu, kadın ona yalvaran bir sesle: "Mösyö sizden rica etmiştim, ona..." diye hatırlatınca anımsadı.

"Ah, evet," dedi Charles ve bir sürü saçma sapan sesi yan yana getirerek Caliban'la konuştu.

Caliban Portekizli kadına yaklaştı. Onu dudaklarından öptü, kadının dudakları sımsıkı kapalı olduğundan öpüşmeleri son derece iffetli oldu. Sonra kadın koşarak kaçtı.

Bu iffet, iki arkadaşı nostaljik bir ruh haline soktu. Sessizce merdiveni inip arabaya bindiler.

"Caliban! Uyan! Sana göre değildi!"

"Biliyorum ama bırak da üzüleyim! İyilik dolu biri o, ben de onun için iyi bir şey yapmak isterdim."

"Ama sen onun için iyi bir şey yapamazsın. Varlığınla ona yalnızca kötülük yaparsın," dedi Charles ve gaza bastı.

"Biliyorum. Ama elimden bir şey gelmiyor. Beni nostaljiye sürükledi. İffete özlem duydum."

"Ne? İffet mi?"

"Evet. Saçma sapan sadakatsiz koca şöhretime rağmen iflah olmaz bir iffet özlemi var içimde!" dedi Caliban ve ekledi: "Alain'e gidelim."

"Çoktan uyudu."

"Uyandırınız. İçmek istiyorum. Seninle ve onunla. İffetin ihtişamına kadeh tokuşturmak istiyorum."

Mağrur yükseklerdeki armanyak şişesi

Sokakta saldırgan ve uzun bir korna sesi yükseldi. Alain pencereyi açtı. Caliban arabanın kapısını çarptı ve aşağıdan bağırdı: "Biziz. Gelebilir miyiz?"

"Evet! Yukarı çıkın!"

Caliban merdivenden: "Evde içecek bir şeyler var mı?" diye haykırdı.

"Seni tanıyamıyorum! Alkol düşkünü değildin sen!" dedi Alain kapıyı açarken.

"Bugün bir istisna! İffete kadeh kaldırmak istiyorum!" dedi Caliban arkasından gelen Charles'la birlikte daireye girerken.

Üç saniyelik bir duraksamanın ardından Alain yine

müşfik haline büründü: "Gerçekten iffete kadeh kaldırmak istiyorsan, elinde rüya gibi bir fırsat var..." dedi ve armanyak şişesiyle taçlanan dolabı işaret etti.

"Telefon etmem lazım Alain," dedi Charles; konuşmasına şahit olmasınlar diye koridora girdi ve kapıyı arkasından kapattı.

Caliban dolabın üzerindeki şişeye hayranlıkla bakıyordu: "Armanyak!"

"Bir kraliçe gibi kurumlansın diye onu yükseğe koydum," dedi Alain.

"Kaç yıllık?" Caliban şişenin etiketini okumaya çalıştı, sonra hayranlıkla: "Oh hayır! Mümkün değil!" dedi.

"Şişeyi aç," diye buyurdu Alain. Caliban bir sandalye alıp üzerine çıktı. Ama sandalyenin üzerindeyken bile, mağrur yükseklerdeki ulaşılmaz şişenin dibine zor dokunuyordu.

Schopenhauer'a göre dünya

Aynı büyük masanın başında, aynı yoldaşlarla çevrelenmiş olarak oturan Stalin, Kalinin'e döndü: "İnan bana dostum, ünlü Immanuel Kant'ın şehrinin isminin sonsuza dek Kaliningrad kalacağına benim de hiç şüphem yok. Doğduğu şehrin isim babası olarak, Kant'ın en önemli görüşünün ne olduğunu anlatabilir misin bize?"

Kalinin'in hiçbir fikri yoktu. Yoldaşlarının cehaletinden usanan Stalin soruya kendi cevap verdi.

"Yoldaşlar, Kant'ın en önemli görüşü, 'kendinde şey'dir, buna Almancada '*Ding an sich*' denir. Kant, görü-

nüşlerimizin ardında nesnel, bununla birlikte gerçek bir şey, bir '*Ding*' olduğunu düşünüyordu. Ama bu görüş yanlıştır. Görünüşlerimizin ardında gerçek hiçbir şey, hiçbir 'kendinde şey', hiçbir '*Ding an sich*' yoktur."

Hepsi kendinden geçmiş onu dinliyordu, Stalin devam etti: "Hakikate en yakın olan Schopenhauer'dı. Schopenhauer'ın en önemli görüşü neydi yoldaşlar?"

Hepsi mümeyyizin alaycı bakışlarından kaçıyordu, meşhur alışkanlığı gereği Stalin soruya kendisi cevap verdi:

"Schopenhauer'ın en önemli görüşü, yoldaşlar, dünyanın, görünüş ve iradeden ibaret olduğuydu. Bu da, gördüğümüz haliyle dünyanın ardında nesnel hiçbir şey, hiçbir '*Ding an sich*' olmadığı, bu görünüşü var etmek, onu gerçek kılmak için bir iradenin, onu dayatacak çok büyük bir iradenin olması gerektiği anlamına gelir."

Jdanov çekinerek itiraz etti: "Bir görünüş olarak dünya mı Josef! Bizi hayatın boyunca, bunun burjuva sınıfının idealist felsefesinin bir yalanı olduğunu ileri sürmeye zorladın!"

Stalin: "Bir iradenin temel özelliği nedir yoldaş Jdanov?"

Jdanov sustu, Stalin cevap verdi: "Özgürlüğü. İstediğini ileri sürebilir. Geç bunu. Doğru soru şu: Dünyanın gezegendeki insan sayısı kadar görünüşü var; bu da kaçınılmaz olarak kaosa yol açıyor; bu kaos nasıl düzene sokulur? Cevap açık: Herkese tek bir görünüş dayatarak. Bu da ancak, bir tek iradenin, bir tek büyük iradenin, bütün iradelerin üzerindeki bir iradenin dayatmasıyla olur. Ben de, gücüm yettiğince bunu yaptım işte. Ve sizi temin ederim, büyük bir iradenin etkisi altında, insanlar sonunda neye olsa inanırlar! Neye olsa, yoldaşlar!" Stalin sesinde bir mutlulukla güldü.

Keklik hikâyesini anımsayınca iş arkadaşlarına, özellikle de o anda yanakları kızaran ve bir kez daha yürekli olmaya cesaret eden kısa ve şişman Kruşçev'e muzipçe baktı: "Yine de, yoldaş Stalin, senden gelen ne olursa olsun inanmış olsalar da, bugün sana artık hiç inanmıyorlar."

Masaya atılan ve her yerde çınlayan bir yumruk

"Her şeyi anlamışsın," diye yanıtladı Stalin: "Bana inanmayı bıraktılar. Çünkü irademe yorgun düştü. Tamamen bu düşe adadığım ve bütün dünyanın ciddiye aldığı zavallı irademe. Bütün gücümü buna adadım, kendimi bile feda ettim. Şimdi sizden, bana cevap vermenizi istiyorum yoldaşlar: Kendimi kim için feda ettim?"

Afallayan yoldaşlar ağızlarını açmaya yeltenmediler bile.

Stalin'in kendisi cevap verdi: "Kendimi, yoldaşlar, insanlık için feda ettim."

Hepsi rahatlamış gibi, bu büyük lafları başlarını sallayarak onayladı. Kaganoviç işi alkışlamaya kadar götürdü.

"Peki insanlık nedir? Nesnel hiçbir yanı yoktur, benim öznel görünüşümden ibarettir: Kendi etrafımda, kendi gözlerimle görebildiklerimdir. Peki, kendi gözlerimle sürekli gördüğüm nedir yoldaşlar? Yirmi dört keklik hikâyeme verip veriştirmek için kendinizi kapattığınız tuvaleti hatırlayın! Koridorda bağırıp çağırmanızı dinlerken çok eğlenmiştim ama bir yandan da kendi kendi-

me: Bütün gücümü bu hıyarlar için mi harcıyorum diye sormuştum. Bunlar için mi yaşadım ben? Bu sefiller için mi? Aşırı sıradan bu ahmaklar için mi? Bu pisuar Sokratesleri için mi? Ve sizi düşünürken, irademin zayıfladığını, yorgun düştüğünü, yıprandığını hissettim; ve düş, benim irademin artık destekleyemediği güzel düşümüz, sütunları yıkılan devasa bir yapı gibi yerle bir oldu."

Ve Stalin bu çöküşü tasvir etmek için, yumruğunu masaya indirdi.

Meleklerin düşüşü

Stalin'in yumruğu kulaklarında uzun süre çınladı. Pencereye doğru bakan Brejnev kendine hâkim olamadı. Gördüğü inanılır gibi değildi: Çatıların altında, kanatları iki yana açılmış bir melek asılıydı. Sandalyesinden kalktı: "Bir melek, bir melek!" diye bağırdı.

Diğerleri de kalktılar: "Melek mi? Ben görmüyorum!"

"Bakın! Yukarıda!"

"Tanrım, bir tane daha! Düşüyor!" diye ah etti Beria.

"Geri zekâlılar, daha çok melek göreceksiniz düşen," diye soludu Stalin.

"Melek, bir işaret!" diye ilan etti Kruşçev.

"İşaret mi? Neyin işareti?" diye haykırdı Brejnev, korkudan donup kalmıştı.

Yıllanmış armanyak parkeye akıyor

Sahi, bu düşüş neyin işaretiydi? Arkasından başkası gelmeyecek, katledilen bir ütopyanın mı? Hiç izi kalmayacak bir çağın mı? Boşluğa atılan kitapların, tabloların mı? Bir daha Avrupa olmayacak Avrupa'nın mı? Bir daha kimsenin gülmeyeceği şakaların mı?

Elindeki şişeye sıkıca sarılmış halde sandalyeden düşen Caliban'ı görünce dehşete düşen Alain bu soruları sormuyordu kendine. Caliban'ın yerde sırtüstü yatan vücuduna doğru eğildi, hiç kıpırdamıyordu. Bir tek, kırık şişeden sızan yıllanmış (oh, hem de çok yıllanmış) armanyak parkeye akıyordu.

Bir yabancı, sevgilisine veda ediyor

Aynı anda, Paris'in öbür ucunda, güzel bir kadın yatağında uyanıyordu. O da, masaya indirilen bir yumruğunkini andıran şiddetli ve kısa bir ses duymuştu; kapalı gözlerinin ardında, rüyalarının anısı hâlâ tazeydi; yarı uykulu haliyle, rüyalarının erotik olduğunu anımsıyordu; net görüntüleri hafifçe gölgelenmişti ama kendini iyi hissediyordu; zira büyüleyici ya da unutulmaz olmasalar da, bu rüyalar kesinlikle eğlencelilerdi.

Sonra birinin: "Çok güzeldi," dediğini duydu, gözlerini açıp kapının yanında gitmek üzere olan bir adam görmesi de o anda oldu. Çok yükseklerden gelen bu zayıf, ince, kırılgan ses adamın kendisine benziyordu. Ada-

mı tanıyor muydu? Tabii ya, hayal meyal hatırlıyordu: D'Ardelo'nun evinde, ona âşık olan yaşlı Ramon'un da bulunduğu bir kokteyldeydi; ondan kurtulmak için bir yabancının kendisine eşlik etmesine izin vermişti; adamın çok kibar olduğunu hatırlıyordu, neredeyse görünmezdi ve o kadar mesafeliydi ki, birbirlerinden ne zaman ayrıldıklarını anımsamıyordu bile. Aman Tanrım, ayrılmışlar mıydı?

"Gerçekten çok güzeldi Julie," diye tekrar etti adam kapının yanından; biraz şaşıran Julie, adamın geceyi kesinlikle onunla aynı yatakta geçirdiğini söyledi kendi kendine.

Kötü işaret

Quaquelique elini bir kez daha kaldırıp son kez vedalaştı, sonra sokağa çıkıp mütevazı arabasına bindi, o sırada, Paris'in öbür ucundaki bir stüdyo dairede Caliban, Alain'in yardımıyla yerden kalkıyordu.

"Bir şeyin var mı?"

"Hayır, yok. Her şey yolunda. Armanyak dışında... Hepsi gitti. Özür dilerim Alain!"

"Özürcülük benim rolüm," dedi Alain, "o hasarlı sandalyeye çıkmana izin vermek benim suçumdu." Sonra, endişeyle ekledi: "Topallıyorsun dostum!"

"Çok azıcık ama önemli değil."

Tam o anda, Charles koridordan geldi ve cep telefonunu kapadı. Tuhaf bir şekilde eğilmiş olan Caliban'ı gördü, kırık şişe hâlâ elindeydi. "Ne oldu?" diye sordu.

"Şişeyi kırdım," diye açıkladı Caliban. "Hiç armanyak kalmadı. Kötü bir işaret."

"Evet, kötü bir işaret. Hiç vakit kaybetmeden Tarbes'a gitmem lazım," dedi Charles. "Annem ölüm döşeğinde."

Stalin ve Kalinin kaçıyorlar

Bir meleğin düşmesi, hiç şüphe yok ki bir işarettir. Kremlin'in salonunda, hepsi gözlerini pencerelere dikmişti, hepsi korkuyordu. Stalin gülümsedi ve kimsenin ona bakmamasından istifade ederek salonun bir köşesindeki küçük, gizli kapıya doğru uzaklaştı. Kapıyı açtı, kendini küçücük bir odada buldu. Odada, resmî üniformasının güzel ceketini çıkardı, eski ve yıpranmış bir parka giydi, sonra uzun namlulu bir av tüfeği aldı. Bir keklik avcısına dönüşmüş olarak salona döndü ve koridora açılan büyük kapıya yöneldi. Herkes gözlerini dikmiş pencerelere bakıyordu, kimse onu fark etmedi. Son anda, elini kapının tokmağına atacağı sırada, yoldaşlarına son bir muzip bakış atmak istermişçesine, bir saniyeliğine durdu. Bakışlarının Kruşçev'inkilerle karşılaşması işte tam o anda oldu: "Bu o! Kıyafetini gördünüz mü? Herkesi avcı olduğuna inandıracak! Bu çirkefin içinde bizi yalnız bırakacak! Ama suçlu o! Biz hepimiz kurbanlarız! Onun kurbanları!"

Stalin koridorda uzaklaştı bile, Kruşçev duvarları dövdü, masaya vurdu, kötü boyanmış Ukrayna malı devasa botlarının içinde tepindi. Öbürlerini de öfkelenme-

leri için kışkırtınca az sonra hepsi birden bağırmaya, haykırmaya, tepinmeye, zıplamaya başladı, duvarı, masayı yumrukladılar, sandalyelerini yere çarptılar, öyle ki oda cehennemî bir gürültüyle çınladı. Eskiden, mola verdiklerinde, tuvalette, çiçeklerle süslü, renkli, seramik pisuarların önünde toplandıklarındakine benzer bir curcunaydı bu.

Eskiden olduğu gibi hepsi oradaydı; sadece Kalinin gizlice uzaklaşmıştı. Kendisine musallat olan o korkunç işeme isteğiyle Kremlin'in koridorlarında geziniyordu, hiç pisuar bulamayınca, dışarı çıkıp sokaklarda koşmaya başladı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kayıtsızlık şenliği

Motosiklet hakkında diyalog

Alain'in ertesi gün sabah on bire doğru, arkadaşları Ramon ve Caliban'la Luxembourg Bahçesi'nin yakınındaki müzenin önünde randevusu vardı. Stüdyo dairesinden çıkmadan önce, fotoğraftaki annesine "hoşça kal" demek üzere arkasına döndü. Sonra sokağa çıkıp evinden az öteye park ettiği motosikletine doğru yürüdü. Bacaklarını iki yana açıp motosikletine bindiği sırada, arkasında bir vücudun oturduğu hissine kapıldı. Madeleine onunla birlikteymiş de, hafifçe ona dokunuyormuş gibiydi.

Bu yanılsama onu heyecanlandırdı; sevgilisine hissettiği aşkın ifadesiymiş gibi geldi, gaza bastı.

Sonra arkasından gelen bir ses duydu: "Seninle yine konuşmak istiyorum."

Hayır, Madeleine değildi bu. Annesinin sesini tanıdı.

Sokakta trafik vardı, sesi yine duydu: "Aramızda hiçbir yanlış anlaşma olmadığından ve birbirimizi doğru anladığımızdan emin olmak istiyorum..."

Alain fren yapmak zorunda kaldı. Yolun karşına geçmek isteyen bir yaya önüne fırlamıştı, şimdi de arkasını dönmüş ona tehditler savuruyordu.

"Dürüst olacağım. Bu yönde talebi olmayan birini dünyaya yollamak bana oldum olası korkunç gelmiştir."

"Biliyorum," dedi Alain.

"Etrafına bir bak: Gördüğün insanlardan hiçbiri, burada kendi iradeleriyle bulunmuyorlar. Bu söylediğim, tüm hakikatlerin en banali elbette. Öyle banal ve öyle önemli ki, bunu görmeyi ve duymayı bir kenara bıraktık."

Alain yoluna, onu birkaç dakikadır iki yandan sıkıştıran bir kamyonla bir arabanın arasında devam ediyordu.

"Herkes insan hakları hakkında konuşup duruyor. Palavra! Hayatın hiçbir hakkın üzerine kurulu değil. Bu insan hakları neferleri, kendi iradenle hayatını sonlandırmana bile izin vermezler."

Kavşakta kırmızı ışık yandı. Alain durdu. Sokağın iki yanındaki yayalar karşı kaldırıma geçmek üzere yürümeye başladılar.

Anne konuşmaya devam etti: "Şu insanlara bak! Bak! Gördüklerinin en azından yarısı çirkin. Çirkin olmak da insan haklarının bir parçası mı? Peki, hayatın boyunca bu çirkinlikle yaşamanın ne demek olduğunu biliyor musun? Hiç ara vermeden? Cinsiyetini de kendin seçmedin. Gözlerinin rengini de. Yaşadığın yüzyılı da. Ülkeni de. Anneni de. Önemi olan hiçbir şeyi kendin seçmedin. Bir insanın sahip olabileceği haklar, uğruna savaşılmasını ya da meşhur Beyannameler yazılmasını gerektirecek hiçbir neden bulunmayan zırvalardan ibaret!"

Alain tekrar yola koyuldu, annesinin sesi yumuşadı: "Olduğun halinle buradasın çünkü ben zayıf davrandım. Bu benim hatamdı. Senden beni affetmeni rica ediyorum."

Alain susuyordu, sonra cılız bir sesle, "Kendini neden suçlu hissediyorsun? Doğmama engel olacak gücü bulamadığın için mi? Yoksa, tesadüf eseri, pek de kötü olmayan hayatımla uzlaşamadığın için mi?" diye sordu.

Bir sessizliğin ardından anne cevap verdi: "Belki de sen haklısın. O halde iki kere suçluyum."

"Özür dilemesi gereken benim," dedi Alain. "Bir tezek gibi düşüverdim hayatına. Amerika'ya kadar kovaladım seni."

"Özür dilemeyi bırak! Hayatım hakkında ne biliyorsun, benim küçük budalam? Sana budala dememe izin veriyor musun? Evet, kızma, sen benim için bir budalasın. Peki budalalığın nereden kaynaklanıyor biliyor musun? İyiliğinden! Tuhaf iyiliğinden!"

Luxembourg Bahçesi'nin önünde durdular. Alain motosikletini park etti.

"Karşı çıkma, bırak özür dileyeyim," dedi Alain. "Ben bir özürcüyüm. Beni böyle imal ettiniz, sen ve o. Ve bir özürcü olarak, sen ve ben, birbirimizden özür dilediğimizde kendimi mutlu hissediyorum. Karşılıklı özür dilemek güzel değil mi?"

Sonra müzeye doğru ilerlediler:

"İnan bana," dedi Alain, "az önce söylediklerinin hepsine katılıyorum: Hepsine. Senin ve benim hemfikir olmamız güzel değil mi? Aramızdaki uyum, güzel değil mi?"

"Alain! Alain!" Konuşmaları bir erkek sesiyle yarıda kesildi: "İlk defa görmüş gibi bakıyorsun bana!"

Ramon, Alain'le göbek deliği çağı hakkında konuşuyor

Evet, bu Ramon'du. "Bu sabah Caliban'ın karısı aradı," dedi Alain'e. "Bana dün geceden bahsetti. Her şeyi biliyorum. Charles Tarbes'a gitti. Annesi ölüm döşeğinde."

"Biliyorum," dedi Alain. "Peki Caliban'ı biliyor musun? Benim evde sandalyeden düştü."

"Karısı söyledi. Üstelik o kadar hafife alınacak bir şey değilmiş. Yürümekte zorlanıyormuş, karısı öyle dedi. Canı yanıyormuş. Şimdi uyuyor. Bizimle birlikte Chagall sergisini görmek istiyordu. Göremeyecek. Ben de öyle. Kuyrukta beklemeye tahammülüm yok. Baksana!"

Ramon müzenin girişine doğru ağır ağır yürüyen kalabalığı işaret eden bir hareket yaptı.

"Kuyruk o kadar da uzun değil," dedi Alain.

"O kadar uzun olmayabilir ama yine de yıldırıcı."

"Kaç kere sergiye gelip geri döndün?"

"Üç oldu. Öyle ki, sanki aslında buraya Chagall'i değil de, haftadan haftaya daha da uzayan kuyruğu, yani gitgide daha da kalabalıklaşan gezegeni görmeye geliyormuşum gibi oldu. Şunlara bak! Birdenbire Chagall'i sevmeye mi başladılar sence? Nereye olsa gitmeye, ne olursa yapmaya hazırlar, bunun tek sebebi de, sahip oldukları zamanı nasıl öldüreceklerini bilememeleri. Hiçbir şey bilmiyorlar, güdülmeye göz yumuyorlar. Güdülmeye son derece yatkınlar. Özür dilerim. Hiç keyfim yok. Dün çok içtim. Gerçekten çok içtim."

"Pekâlâ, ne yapmak istiyorsun?"

"Parkta dolaşalım! Hava güzel. Pazarları biraz daha kalabalık olur, biliyorum. Ama sorun değil. Bak! Güneş!"

Alain karşı çıkmadı. Park huzurluydu gerçekten de. Koşan insanlar, gelip geçenler vardı, çimenlerin üzerinde çember oluşturmuş ağır ağır, tuhaf hareketler yapan insanlar vardı, dondurma yiyenler, tel örgülerin ardında tenis oynayanlar vardı...

"Burada," dedi Ramon, "kendimi daha iyi hissediyorum. Elbette, tekbiçimlilik her yerde hüküm sürüyor. Ama bu park, daha büyük bir biçim yelpazesi sunuyor hiç değilse. Böylece, bireysellik yanılsamasını koruyabiliyorsun."

"Bireysellik yanılsaması... İlginç: Birkaç dakika önce, tuhaf bir sohbet yaptım."

"Sohbet mi? Kiminle?"

"Bir de şu göbek deliği..."

"Hangi göbek deliği?"

"Sana daha önce bahsetmedim mi? Bir süredir, göbek deliği hakkında çok düşünüyorum..."

Sanki görünmez bir yönetmen ayarlamış gibi, göbek delikleri zarifçe açıkta bırakılmış çok genç iki kız geçti yanlarından.

Ramon sadece: "Hakikaten," diyebildi.

Alain ise: "Günümüzün modası, göbek deliğini açıkta bırakmak. En az on yıldır böyle," dedi.

"Bütün modalar gibi bu da geçer."

"Ama yeni bin yılın açılışını göbek deliğinin yaptığını unutma! Sanki bu sembolik tarihte biri, asırlardır işin özünü yani, bireyselliğin bir yanılsama olduğunu görmemizi engelleyen bir storu kaldırmış gibi!"

"Evet buna hiç şüphe yok ama bunun göbek deliğiyle ne alakası var?"

"Kadın cinselliğinin bazı altın noktaları vardır: Ben hep bunların üç tane olduğunu düşünmüşümdür: Uyluklar, kalçalar, memeler."

Ramon düşündü: "Neden olmasın..." dedi.

"Sonra günün birinde anladım ki, bunlara bir dördüncü eklemek gerek: Göbek deliği."

Ramon kısaca düşündükten sonra: "Evet, olabilir," diye ekledi.

Alain de: "Her kadının uyluklarının, memelerinin, kalçalarının biçimi farklı," dedi. "Bu da demek oluyor ki, bu üç altın nokta yalnızca uyarıcı değil, aynı zamanda bir kadının bireyselliğinin de ifadesi. Sevdiğin kadının kalçalarını başkasınmkiyle karıştırmazsın. Sevdiğin kalçaları yüzlercesi arasından tanırsın. Oysa, sevdiğin kadını

göbek deliğinden ayırt edemezsin. Bütün göbek delikleri aynıdır."

İki arkadaşın önünden gülüp bağrışarak koşturan en az yirmi çocuk geçti.

Alain devam etti: "Bu dört altın noktanın her biri erotik bir mesaj içeriyor. Ben de, kendime, göbek deliğinin taşıdığı erotik mesaj nedir acaba diye soruyorum." Kısa bir sessizlikten sonra, "Kesin olan bir şey var," diye ekledi Alain, "uylukların, memelerin ve kalçaların tersine, göbek deliği ait olduğu kadın hakkında hiçbir şey söylemiyor, kadın olmayan bir şeyden bahsediyor."

"Neden bahsediyor?"

"Fetüsten."

"Tabii ya, fetüsten," diye onayladı Ramon.

Alain devam etti: "Aşk, bir zamanlar, bireysel, benzersiz olanın şöleniydi, biricik olanın, hiçbir tekrara katlanamayanın ihtişamıydı. Oysa göbek deliği tekrara baş kaldırmamakla kalmıyor, o bizzat, tekrara bir davet. Ve biz de, bu bin yılda, göbek deliği burcunun altında yaşayacağız. Bu burcun altında her birimiz, sevdiği kadına değil, tek bir anlamı, tek bir amacı, her cinsel arzunun tek geleceğini ifade eden, karnın ortasındaki aynı küçük deliğe sabitlenip bakan seks askerleriyiz."

Sohbetleri beklenmedik bir karşılaşmayla yarıda kesildi. Karşılarından, aynı ağaçlı yolda yürüyen D'Ardelo geliyordu.

O da çok içmişti, iyi uyumamıştı, şimdi de kendine gelmek için Luxembourg Bahçesi'nde bir gezintiye çıkmıştı. Ramon karşısına çıkıverince önce mahcup oldu. Onu kokteyline nezaketen davet etmişti; zira kutlama için ona iki kibar garson ayarlamıştı. Ama bu emeklinin kendisi için artık hiçbir önemi kalmayınca, D'Ardelo onu karşılayıp hoş geldin demek için bile bir saniye ayırmamıştı. Şimdiyse, suçluluk duygusuyla kollarını iki yana açıp: "Ramon! Dostum!" diye bağırmıştı.

Ramon, eski meslektaşına "hoşça kal" bile demeden kokteylden sıvıştığını anımsıyordu. Ama D'Ardelo'nun gösterişli selamı vicdanını rahatlattı, o da kollarını iki yana açıp, "Merhaba dostum!" diye bağırdı ve arkadaşı Alain'i takdim edip içtenlikle onlara katılmaya davet etti.

D'Ardelo, ölümcül hastalığına dair söylediği garip yalanı uydurmasına neden olan beklenmedik fikrin bu parkta aklına geldiğini anımsıyordu. Şimdi ne yapacaktı? İnkâr edemezdi; tek yapabileceği, ağır hasta olmaya devam etmekti; zaten, bunu çok da can sıkıcı bulmuyordu, keyifli halini hastalık yüzünden dizginlemesinin hiç gerekli olmadığını çabucak anlamıştı; zira matrak ve eğlenceli sözler, feci şekilde hasta olan bir adamı daha da çekici ve takdire şayan kılıyordu.

Böylece, Ramon ve arkadaşıyla, bir çok kez tekrarladığı gibi iç dünyasının en gizli köşesi, "köyünün" bir parçası olan bu park hakkında teklifsizce ve neşeyle konuşmaya başladı; tüm o şair, ressam, bakan, kral heykellerinden bahsediyordu; "Bakın," dedi, "geçmişin Fransa'sı hâlâ yaşıyor!" Sonra zarif, neşeli bir ironiyle, her biri baştan ayağa tüm azametleri içinde büyük birer kaidenin üzerine kurulmuş; birbirlerinden on ya da on beş metre uzak-

lıktaki, Fransa'nın soylu hanımlarının, kraliçelerinin, prenseslerinin, kadın naiplerinin heykellerini gösterdi, hep birlikte çok büyük bir çember oluşturup aşağıdaki güzel bir havuzun üzerine doğru eğilmişlerdi.

Biraz ileride, büyük bir hengâme içinde, çeşitli yönlerden gruplar halinde gelen çocuklar toplanıyordu. "Ah, şu çocuklar! Kahkahalarını duyuyor musunuz?" diyerek gülümsedi D'Ardelo. "Bugün şenlik var, ne şenliği olduğunu unuttum. Çocuk şenliği gibi bir şey."

D'Ardelo birden dikkat kesildi: "Orada ne oluyor?"

Bir avcı ve bir sidikli geliyor

Observatoire Caddesi tarafındaki büyük ağaçlı yoldan, elli yaşlarında, bıyıklı, eski, yıpranmış bir parka giymiş, omzunda uzun namlulu bir av tüfeği asılı bir adam, mermerden yontulma soylu hanımefendilerin bulunduğu yöne doğru koşmaya başladı. Elini kolunu sağa sola sallayarak bağırıyordu. Yoldan geçenler durup etrafında toplandılar, şaşkınlık ve sempatiyle ona bakıyorlardı. Evet sempatiyle bakıyorlardı çünkü bıyıklı suratında huzurlu bir ifade vardı, geçmiş zamanlardan gelen tertemiz bir esintiyle bahçenin havasını ferahlatmıştı. Bir çapkını, kasabalı bir kadın avcısını, biraz yaşlı ve durulmuş olduğu için de sevimli bir maceraperesti andırıyordu. Onun bu köylü cazibesinin, erkeksi iyiliğinin, folklorik görüntüsünün etkisi altında kalan kalabalık, adama, onun da memnuniyetle ve nazikçe karşılık verdiği gülücükler yollamaya başladı.

Sonra, yine koşmaya başlayarak, bir heykele doğru elini havaya kaldırdı. Herkes onun bu hareketini izledi, ardından başka bir adam daha belirdi, bu seferki daha yaşlıydı, feci zayıftı, küçük, sivri bir keçisakalı vardı, tedirgin edici bakışlardan korunmak arzusuyla, mermerden yontulma soylu hanımefendilerden birinin kaidesinin arkasına saklandı.

"Bakın hele!" dedi avcı ve silahını omzuna dayayarak bir heykele doğru ateş etti. Yaşlı, şişman, çirkin ve kibirli suratıyla meşhur Fransa kraliçesi Marie de Médicis'in heykeliydi bu. Kurşun burnunu koparınca daha yaşlı, daha çirkin, daha şişman ve daha da kibirli oldu, öte yandan kaidenin arkasına saklanan yaşlı adam, panikleyerek daha uzağa doğru koşmaya başladı; ve sonunda, tedirgin edici bakışlardan kurtulmak için, Orléans Düşesi Valentine de Milan'ın (bu kadın çok daha güzeldi) arkasına büzülüp saklandı.

İnsanlar önce bu beklenmedik tüfek ateşinden ve Marie de Médicis'in burunsuz suratından endişeye kapıldılar; ne tepki vereceklerini bilemediklerinden, onları aydınlatacak bir işaret bekleyişiyle sağa sola bakındılar: avcının davranışını nasıl yorumlamalıydılar? Tiksindirici miydi gülünç müydü? Islıklamaları mı alkışlamaları mı gerekiyordu?

Avcı, endişelerini tahmin etmişçesine bağırdı: "Fransa'nın en ünlü parkında işemek yasaktır!" Sonra, küçük kalabalığına bakarak bir kahkaha patlattı, öylesine neşeli, özgür, masum, gösterişsiz, kardeşçe ve bulaşıcı bir kahkahaydı ki bu, çevredeki herkes rahatlamış gibi gülmeye başladı.

Sivri keçisakallı, yaşlı adam, Valentine de Milan'ın heykelinin arkasından pantolonunun önünü ilikleyerek çıktı; yüzünden rahatlamış olmanın mutluluğu okunuyordu.

Ramon'un yüzüne keyifli bir ifade yerleşti. "Bu avcı sana bir şey hatırlattı mı?" diye sordu Alain'e.

"Tabii: Charles'ı."

"Evet. Charles bizimle. Tiyatro oyununun son perdesi bu."

Kayıtsızlık şenliği

Bu arada, kalabalıktan ayrılan elli kadar çocuk, bir koro gibi yarım daire şeklinde dizildiler. Alain onlara doğru birkaç adım attı, neler olacağını merak etmişti, D'Ardelo da, Ramon'a: "Gördünüz mü, buradaki canlılık bir harika. Şu iki herif şahane! İşsiz oyunculardır muhtemelen. İşsizler. Bakın! Bir tiyatro sahnesine ihtiyaçları yok. Bir parkın yolları onlar için yeterli. Vazgeçmiyorlar. Etkin olmak istiyorlar. Yaşamak için mücadele ediyorlar," dedi. Sonra, ağır hasta olduğunu anımsadı; ve trajik sonunu hatırlatmak için daha alçak sesle ekledi: "Ben de mücadele ediyorum."

"Biliyorum dostum; ve cesaretine hayranım," dedi Ramon, sonra talihsiz arkadaşına destek olma arzusuyla ekledi: "Uzun zamandır sizinle bir şey hakkında konuşmak istiyorum D'Ardelo. Kayıtsızlığın değeri hakkında. O zamanlar, daha ziyade, sizin kadınlarla olan ilişkilerinizi düşünmüştüm. Size Quaquelique'den bahsetmek istiyordum. En iyi dostum. Siz onu tanımıyorsunuz. Biliyorum. Bunu geçelim. Şimdilerde kayıtsızlığı başka bir ışığın altından görüyorum, daha güçlü daha parlak bir ışık. Kayıtsızlık, dostum, varoluşun özüdür. Her zaman ve her yerde bizimledir. Kimsenin görmek istemediği yerde bile

mevcuttur o: dehşette, kanlı savaşlarda, en kötü felaketlerde. Böylesi dramatik durumlarda onu kabul etmek ve adlı adınca anmak çoğunlukla cesaret ister. Ne var ki, onu kabul etmek yetmez, kayıtsızlığı sevmek gerekir, onu sevmeyi öğrenmek gerekir. Burada, bu parkta, hemen önümüzde, bakın dostum, bütün açıklığıyla, bütün masumiyetiyle, bütün güzelliğiyle burada mevcut. Evet, güzelliği. Bizzat sizin de söylediğiniz gibi: Buradaki canlılık bir harika... ve tamamen lüzumsuz... çocuklar... neden güldüğünü bilmeyen çocuklar, güzel değiller mi? Soluyun D'Ardelo, dostum, etrafımızı saran bu kayıtsızlığı soluyun, bilgeliğin anahtarı o, gamsızlığın anahtarı o..."

Tam o sırada, birkaç metre önlerinde, bıyıklı adam keçisakallı adamı omuzlarından yakalayıp törensel, güzel bir sesle telaffuz ettiği kelimelerle etraflarını çeviren insanlara hitap etmeye başladı: "Yoldaşlar! Yaşlı dostum, bir daha soylu Fransız hanımefendilerinin üzerlerine işemeyeceğine dair bana onuru üzerine yemin etti!"

Ardından, bir kez daha kahkaha attı, insanlar alkışladılar, bağırdılar, anne dedi ki: "Alain, burada seninle olmaktan dolayı mutluyum." Sonra sesi hafif, sakin ve yumuşak bir kahkahaya dönüştü.

"Gülüyor musun?" diye sordu Alain zira annesinin gülüşünü ilk kez duyuyordu.

"Evet."

"Ben de mutluyum," dedi Alain heyecanla.

Buna karşılık D'Ardelo tek kelime etmeyince Ramon, kayıtsızlığa dair övgüsünün, büyük hakikatlerin ciddiyetine böylesine bağlı bu adamın hoşuna gidemeyeceğini anladı; farklı davranmaya karar verdi: "Dün sizi gördüm, La Franck'ı ve sizi. İkiniz, birlikte güzel görünüyordunuz."

D'Ardelo'nun yüzüne dikkatle baktı ve bu kez sözlerinin daha hoş karşılandığını fark etti. Bu başarıdan al-

dığı ilhamla aklına bir fikir geliverdi, saçma ve bir o kadar da şahane bir yalan fikriydi bu, şimdi de bunu bir hediyeye dönüştürmeye karar vermişti, yaşayacak fazla zamanı olmayan birine hediye: "Ama dikkatli olun, birlikte görüldüğünüzde her şey açıkça anlaşılıyor!"

"Açıkça mı? Ne?" dedi D'Ardelo zar zor bastırdığı bir zevkle.

"İkinizin sevgili olduğu açıkça anlaşılıyor. Hayır, inkâr etmeyin, ben her şeyi anladım. Ayrıca, endişelenmeyin, benden daha ketum biri yoktur bu dünyada!"

D'Ardelo gözlerini Ramon'un gözlerine dikti; orada, çok ağır hasta ama yine de mutlu, hiç dokunmadığı, buna rağmen, birden gizli sevgilisi oluverdiği meşhur bir kadının arkadaşı olan bir adamın görüntüsünün, aynı bir aynadaki gibi yansıdığını gördü.

"Dostum, arkadaşım benim," dedi ve Ramon'a sarıldı. Sonra nemli gözlerle, mutlu ve neşeli oradan ayrıldı.

Çocuk korosu kusursuz bir yarım daire halinde dizilmişti bile, şef on yaşında bir oğlandı, smokin giymişti, elinde bageti vardı, konserin başlama işaretini vermeye hazırlanıyordu.

Ama birkaç saniye daha beklemesi gerekiyordu; çünkü iki midillinin çektiği, kırmızı ve sarı boyalı, küçük bir at arabası gürültüyle yaklaştı. Yıpranmış parkası içindeki bıyıklı adam, av tüfeğini havaya kaldırdı. Kendisi de bir çocuk olan sürücü ona itaat edip arabayı durdurdu. Bıyıklı adam ve keçisakallı yaşlı adam arabaya bindiler, oturdular, coşkuyla ellerini sallayan halkı son kez selamladılar, aynı anda çocuk korosu "La Marseillaise"i söylemeye başladı.

Küçük at arabası yola koyuldu, geniş bir ağaçlı yoldan geçerek Luxembourg Bahçesi'ni terk etti ve Paris sokaklarında ağır ağır uzaklaştı.

Kayıtsızlık Şenliği, Milan Kundera'nın 2003'de yayımlanan *Bilmemek*'ten sonra kimsenin beklemediği bir anda çıkagelen yeni romanı.

Beş arkadaşın, kayıp annesiyle konuşan Alain'in, işsiz oyuncu Caliban'ın, mutluluğun peşindeki Ramon'un, bir kukla oyunu yazma hayali kuran Charles'ın ve narsisist D'Ardelo'nun hikâyesi. Gerçekle hayali, karakterlerin evreniyle yazarınkini, şimdiki zamanla tarihsel geçmişi üst üste bindirerek başka bir gerçeklik kurmayı hep başarmış bir yazarın, mizah anlayışını kaybetmiş bir yüzyıla bakışı.

Bir yandan en ciddi meselelere ışık tutup diğer yandan tek bir kesin yargıda bulunmamak, bir yandan çağdaş dünyanın gerçekliğiyle büyülenip diğer yandan tüm bu gerçeklikten kaçmak ancak Kundera gibi usta bir yazarın kalemiyle mümkün oluyor. Yapıtının tümünün şaşırtıcı bir özeti gibi de okunabilecek bu kısa roman XXI. yüzyılın klasikleri arasındaki yerini aldı bile.

Kapaktaki desen: Milan Kundera

can

11,5 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN 978-975-07

9 789750 725128